

L'Avenç

DE LA FEBRÓ

Celebrant el retorn a la normalitat

EDITORIAL

Créixer i ser millors

Joan Carles Santos Bonet
Lourdes Martorell
Isidre Martorell

Equip de Govern de la Febró

Benvolguts veïns,

No queda ni un any per a les properes eleccions municipals, això vol dir que ja en fa tres que som a l'ajuntament, i malgrat tots els entrebancs que hem tingut (sobretot el que us expliquem en l'article "Dissolució de l'agrupació dels municipis de Prades i la Febró") ens quedem amb la idea d'haver fet amb il·lusió el que hem cregut que era millor pel nostre poble, per a què tiri endavant i poder donar-li una empenyeta per a què creixi i sigui millor, i per a què tots nosaltres que ens l'estimem tinguem unes relacions amables i hi hagi bona convivència entre els poquets que som. Això és el que hem procurat fer amb més o menys encert i així voldríem continuar fent-ho. Gràcies a tots els que ens hi ajudeu i a tots els que quan us necessitem esteu al nostre costat, a les reunions, escoltant els problemes que tenim, participant de les festes que es fan, col·laborant amb les iniciatives que es volen tirar endavant, disposats sempre a donar un cop de mà. Així, el que us volem transmetre és que si tornem a estar al capdavant del poble, continuem fent-ho com fins ara o si podem una mica millor, sempre entre tots. No podem funcionar de cap altra manera.

Dissolució de l'agrupació dels municipis de Prades i la Febró

Voldríem explicar-vos de primera mà com ha estat la dissolució de l'agrupació que el nostre Ajuntament tenia amb Prades. Ja ho hem explicat a les reunions que mantenim cada mig any amb el poble però voldríem deixar-ne constància per escrit i no hi ha millor lloc que a la revista del poble.

Quan vam entrar a l'ajuntament hi havia un 'cap administratiu amb funcions de secretari', el Ramon Maria Cunillera, que controlava tots aspectes administratius i de gestió del nostre poble. Ningú més que ell, ni tant sols la resta dels administratius que treballaven amb ell a l'Ajuntament de Prades, coneixia ni s'ocupava de les gestions que feien referència a la Febró. Al començament nosaltres vam voler que ens traspassés poc a poc la informació i part de la feina però no ho vam aconseguir mai del tot, tot i que cap al final ja havíem creat un ambient de confiança que ho hagués permès si no hagués estat per la malaltia que el va afectar. A finals d'estiu del 2020 es va posar malalt, va estar mig any de baixa i ara ja fa més de 2 anys que ens va deixar. Per tant, tota la informació que mai va compartir amb ningú va quedar en un ordinador i durant molt de temps hi hagut molta feina a trobar-la i recuperar-la. Penseu en la gran quantitat de contrasenyes dels portals administratius, del compte bancari...

Així va ser que de cop i volta ens vam trobar perduts i sort de l'ajuda del Carles Musté i la Isabel Jiménez (els administratius de Prades) que ens han estat donant suport fins el passat mes de juny. Ells també s'han encarregat de buscar on estava guardada la informació i de recuperar-la.

Tot i amb això, el nostre secretari sempre ha estat el Josep Lluís Valero, que és secretari del Pla de Santa Maria i per una acumulació d'hores també feia de secretari de Prades i la Febró, a qui donava servei els divendres per la tarda, des de Prades. En vida del Ramon Ma havíem tingut poc tracte amb ell, ja que el Ramon preparava molta de la documentació i despatxava amb ell els divendres. Penseu que en una tarda donava servei a Prades i la Febró quan la majoria de pobles de la mida de Prades i la Febró tenen un secretari durant tota la setmana. Quan vam veure que a nosaltres no ens podia do-

nar servei per les tasques que teníem iniciades (justificacions de subvencions, tràmit de subvencions noves...) o ni tant sols podíem reunir-nos amb ell tal i com fèiem amb el Ramon, vam decidir parlar amb l'alcaldeessa de Prades per tal de buscar un substitut del Ramon o la possibilitat de convocar una plaça de secretari a temps complert (80% de la jornada per Prades i un 20% per la Febró) dins l'agrupació que teníem amb Prades. Tanmateix, l'alcaldeessa ens va dir que no, que ells tenien engegats molts projectes amb el secretari actual i que no podia prescindir d'ell ja que juntament amb els administratius portaven totes les obres i demés temes de tota la legislatura i que en podríem parlar quan aquesta finalitzés. Vam entendre i comprendre perfectament la posició de l'alcaldeessa, la Lúdia Bargas, i vam decidir desagrupar-nos perquè per nosaltres la situació era insostenible. No podríem estar sense un secretari ni un administratiu que s'ocupés del nostre poble. Així que vam demanar ajuda i des de començaments d'any tenim ajuda del Servei d'Atenció als Municipis (SAM) de la Diputació de Tarragona i comptem amb el Josep Guinovart com a secretari/interventor.

Ara sembla que després d'un any s'estigui encaminant una solució però ha estat un any molt difícil. Esperem que tot el que tenim embastat pugui tirar endavant i que puguem treballar amb un sistema eficient amb el servei d'un secretari/secretària, un administratiu/administrativa i un/una brigada, amb una part de la jornada. Després de varies opcions sembla que iniciarem els tràmits per a crear una agrupació amb Vilaplana (tot i que encara no està tancat) i si arribés a ser així compartiríem amb ells el secretari (80% per Vilaplana i 20% per la Febró) i també administratiu (50% de la jornada laboral). Per tant, tindríem obert i podríem donar servei des del nostre Ajuntament 2 o 3 dies a la setmana i no ens caldria anar a cap altre lloc, fet que seria un avenç important pel dia a dia del poble.

Així, amb aquest missatge esperançador i després d'un temps complicat esperem que el pròxim any aquesta situació que us presentem sigui realitat.

Salut per tots i Visca la Febró!

Sense dones, no hi ha vida

#8MBaixCamp2022

 CONSELL CONSULTIU
de les DONES
BAIX CAMP

La Mussara

Els Avençs

El Maset Vega

Mirador de l'Hostal

Plaça Major

Ajuntament

Mirador 1 Octubre

Font del Pubil

Carretera TV-709

Els rentadors

L'Església

Font de l'Abeurador

Plaça de l'Era

Casa Rural

La Torre

Carre de les Erres

Piscina Municipal

Camp de Futbol

Cementiri

Dipòsit d'aigua

Carre de Prades

Carre del Pou

Carre del Rei

Hostal de la Perdriu

Els Gorgs de La Febró

Riu Siurana

El Corral

**AJUNTAMENT DE
LA FEBRÓ**

3

Actuació del grup femení Ellas Music Band.

La companyia Genovesa va portar l'espectacle de titelles Ulissa pels més petits.

La festa major del 2021, a ritme de batucada i txalaparta

El dinar popular va ser un arròs que es va preparar a la mateixa plaça Major

La festa major de la Febró del 2021 va servir per a començar a assolir la normalitat malgrat que encara no havien superat, ni de bon tros, els efectes de la pandèmia de la covid-19.

Els joves organitzats en una comissió es van implicar novament i van ser els encarregats de preparar i gestionar la celebració festiva estiuenca. L'inici de la festa va ser una xerrada que va servir per a informar i

cercar complicitats al voltant de la renovació de l'ADF de les Muntanyes de Prades. Això era el dijous 26 d'agost. El mateix dia al vespre es va fer la botifarrada popular al camp de futbol, acte que es va cloure amb

Els gegants a la plaça i a baix imatge del dinar popular que es va elaborar i servir a la plaça.

JAUME CASAS

l'actuació, també a la zona del camp de futbol, d'Ellas Music Band.

El divendres els encarregats d'engegar la festa van ser els integrants de la companyia de titelles Genovesa, que van dur a la Febró la història de la jove Ulissa. A la nit, al camp de futbol, la música va sonar de valent amb PD Peting.

La festa va continuar el dissabte, 28 d'agost. Al matí els encarregats d'obrir la jornada van ser els gegants i la serpeta de la Febró, acompanyats dels Bastoners de Capafonts i els grallers de les Muntanyes de Prades. Després del vermut popular que es va fer a la mateixa plaça Major, es va poder gaudir del dinar popular amb els dos tipus d'arrossos que es van anar elaborant al mateix centre del poble.

A la tarda es va fer un tast de cerveses artesanals a la plaça del Mirador que, a causa de l'èxit de convocatòria, va necessitar dues sessions, que van anar a càrrec de la cervesera tarragonina Kesse. El dia es va tancar amb l'actuació, en el tradicional ball de festa major, a càrrec de Versió Privada, al camp de futbol, on van habilitar tot de taules pels veïns.

L'últim dia de la Festa Major d'Estiu es va obrir amb la missa a l'església de Sant Es-

JAUME CASAS

El tast de cervesa artesana es va fer en dues sessions.

JAUME CASAS

Batucada pels carrers de la Febró amb Engrescats.

JAUME CASAS

El ball de festa major va anar a càrrec del grup Versió Privada, al camp de futbol.

teve. Tot seguit, la Batucada Engrescats va omplir de percussió i ritme els carrers del poble.

Els actes es van reprendre a la tarda, amb els també tradicionals jocs de cucanya per la canalla i alguns jocs per als no tan petits. De fet, es van poder veure corredisses dels adults per aconseguir fer un bon paper en

el joc de les cadires.

A les set de la tarda es va poder gaudir d'un interessant taller de txalaparta (instrument tradicional basc) a càrrec de TXEK-Tarragonako Txalaparta Eskola, un dels pocs centres que ensenyen a tocar l'instrument fora del País Basc. A més de la txalaparta tradicional, feta de fusta, es

va poder veure en acció una txalaparta feta amb blocs de vidre que oferia un so singular i especial.

Després del sopar amb pa amb tomàquet a la mateixa plaça Major, els responsables de l'escola de txalaparta van oferir un concert que va posar el punt final a la celebració de la festa de l'any passat.

Imatge de dos dels jocs que es van organitzar a la plaça Major pels més petits.

Els adults també van tenir l'oportunitat de practicar les corredisses per aconseguir el seient lliure.

El ball col·lectiu que va servir per a penjar a Tik Tok i convertir, o no, la Febró en viral.

Taller de txalaparta durant el qual alguns dels assistents es van atrevir amb l'instrument.

JAUME CASAS

JAUME CASAS

La vida social, a la piscina

A l'estiu, la piscina esdevé un punt de vida social. I més encara amb la gestió de la Júlia i la Susana Pijuan i els seus pares, tot un luxe que desgraciadament no s'ha tornat a repetir aquest any. Com a mostra d'aquest saber fer poden veure la celebració del sant de la Mònica Campos, amb una bona xocolatada per tothom i també el sopar de cloenda de temporada de la piscina.

Big Mama i el blues i les dones, a la Febró

La Big Mama Montse és un clàssic del blues a Catalunya i el passat 14 d'agost la Febró va poder gaudir de la seva actuació dins la programació del festival Itinera. Big Mama fa oferir un repertori musical concentrat sota el títol de 'Cançons i Històries de les Dones i el Blues', que va fer les delícies dels assistents a l'actuació, que es va fer a la plaça Major, on van habilitar taules pel públic.

Durant l'actuació, es van oferir als assistents tapes casolanes i la degustació de diversos vins, un acompanyament perfecte per a l'actuació. El festival itinera Parlem és un projecte creat entre l'Associació de Micropobles de Catalunya i Aktive. Els objectius del Festival, són donar a conèixer els Micropobles i els seus encants acompanyats de música de qualitat en petit format. En aquest projecte hi participen músics de Jazz, Blues, Gospel i Soul i col·laboren grans referents de la música catalana com la Fundació Jazz Clàssic.

JAUME CASAS

JAUME CASAS

Nadal també és temps de festa

La festa Nadalenca va tornar a recuperar activitat al poble. El 19 de desembre es va fer un brindis a la plaça amb cava i torrons i l'actuació de la companyia de titelles La Invisible. També com és habitual es va mun-

tar el pessebre, peça única de minimalisme rural i va aparèixer el tió que va repartir regals als veïns que s'havien portat bé al llarg de l'any (n'hi va haver per tothom, doncs, de regals). I amb el canvi d'any i amb la vo-

luntat de deixar encara més lluny els efectes de la pandèmia, alguns veïns van trobar-se en un sopar de Cap d'Any al local del bar, on no va faltar ni el bon humor ni el cotilló.

Eudald Carbonell alerta dels perills de la globalització

El poder de les elits i la globalització uniformitzadora són els principals perills en la contínua evolució humana com a societat. L'arqueòleg, geòleg, historiador i escriptor Eudald Carbonell va convocar gent vinguda

d'arreu a la seva xerrada a la plaça Major de la Febró poc abans de la celebració de la festa major.

Carbonell va exposar com a model alternatiu el que denomina 'planetització', que

implica la socialització de la tecnologia per poder avançar com a col·lectiu humà. Una socialització que ha estat posada a prova, precisament, per la pandèmia i la capacitat que hem tingut de fer-hi front.

Prades recupera el Concurs de Gossos d'Atura

Les ovelles dels ramats de la competició les van aportar l'Isidro i el Josep M. Martorell

Gairebé un miler de persones es van aplegar el passat 7 d'agost al camp de futbol de Prades per assistir al XXXIII Concurs de Gossos d'Atura, que tornava a celebrar-se després de dos anys d'aturada per la pandèmia. Un concurs que seria impossible sense la implicació dels dos ramaders locals de la Febró, l'Isidro i el Josep M. Martorell, que van aportar novament les ovelles necessàries per poder disputar la competició. Finalment, el primer premi d'enguany se'l va endur el pastor Moisès Tarrés, originari de Viladrau, a Osona, que va participar amb el gos Mac.

L'Isidro Martorell durant la competició, que es va fer al camp de futbol de Prades.

MOSSOS D'ESQUADRA

Els Mossos desmantellen una plantació de marihuana a la Febró

Agents de la Policia de la Generalitat – Mossos d'Esquadra de la Unitat d'Investigació de Reus van detenir el juny passat dos homes de 23 i 36 anys, com a presumptes autors d'un delictes contra la salut pública en la vessant del tràfic de drogues.

Les detencions són el resultat d'una investigació que va començar el mes de maig a partir de diverses informacions que apuntaven que en una zona forestal de la Febró s'estava instal·lant una gran plantació de marihuana.

El propietari del terreny va ser qui va des-

cobrir la plantació i va alertar a l'Ajuntament que, al seu torn, ho va transmetre a la policia catalana. Aquesta informació, sumada a les tasques de prevenció mitjançant controls i identificacions que s'estaven fent al territori per prevenir la proliferació de plantacions, va permetre ubicar la zona i descobrir qui eren els seus responsables.

Els mossos van establir un dispositiu policial a càrrec de la unitat d'investigació i amb suport de l'Àrea Regional de Recursos Operatius que es va portar a terme el dimecres, 22 de juny al matí.

A primera hora del matí, els agents van detenir els dos responsables de la plantació i van intervenir 4.129 plantes de marihuana en un estat inicial de creixement.

A la zona, els mossos van localitzar també una tenda on dormien els detinguts, diverses zones d'asseccament, un planter i diverses basses d'aigua. Es tractava d'una plantació exterior el sistema de la qual es basava en el reg per mànega a partir de la captació d'aigua de pluja recollida en unes basses construïdes mitjançant els arbres de la zona. A més, els traficants havien tallat bona part de l'arboleda per deixar passar el sol.

Els dos detinguts van passar l'endemà dijous a disposició del jutjat d'instrucció en funcions de guàrdia de Reus i l'autoritat judicial va decretar el seu ingrés a presó.

JAUME CASAS

JAUME CASAS

Finalitzen les obres del carrer de Font i la baixada del Manon

A principis del mes de juny, l'Ajuntament de la Febró va recepcionar finalment la remodelació del carrer de la Font, un projecte que havia de quedar enllestida l'octubre passat, però que es va veure afectada per diversos retards en l'execució. D'aquesta manera s'ha culminat ja l'adequació de la zona que uneix carrer de la font, Baixada del Manon, el passatge de Baix i el carrer de Baix, on també es van habilitar unes escales per a fer-lo més accessible.

JAUME CASAS

Inici d'assistència dels Serveis Socials del Consell Comarcal del Baix Camp

Aquest any els Serveis Socials del Consell Comarcal que ja donen assistència al poble es van oferir a fer una xerrada per a què es coneguessin quines tasques dues a terme i poder assessorar aquelles persones que podrien ser beneficiàries d'aquest servei. Va ser el passat 5 de maig que van venir la Montse Mallafré i la Míriam Torres, treballadores socials, i van parlar sobre: la llei de dependència, el servei de teleassistència i els ajuts tècnics, la discapacitat, la llei de pobresa energètica (bo social) i el cànon de l'aigua, i per últim sobre l'IMERSO i el TERMALISME, i van atendre els dubtes que va sorgir en la reunió.

JAUME CASAS

Sortida al pantà de Siurana

Un grup de veïns del poble van fer una excursió cap a la zona del pantà de Siurana que aquest any està sent protagonista pel baix nivell d'aigua que presenta i per la polèmica del transvasament al pantà de Riudecanyes que els regants reclamen que es completi per poder fer el rec als cultius d'avellana i olivera, principalment.

JAUME CASAS

Loteria del poble

El passat Nadal, per primera vegada, es va triar un número 'de poble' del tradicional sorteig de Nadal de la Loteria, el conegut com El Gordo. El número, que es va comprar a l'administració 'Les Oques' de Reus, era el 88.370.

AMB HUMOR

Àvies com les d'abans?

Aquestes imatges evidencien que els temps estan canviant. Les fotos antigues, encara que fossin en color, segurament encara ens semblarien en blanc i negre. Res a veure amb les àvies actuals, enganxades al mòbil i la tecnologia... I al bon humor, perquè el muntatge fotogràfic és obra d'una d'elles, la M. Teresa Dolcet, que de seguida va tenir clar que la imatge amb les quatre, era carn de 'meme'.

JAUME CASAS

L'Ajuntament recupera la normalitat en la celebració de plens

Després de la situació anòmala viscuda al nostre ajuntament, finalment el passat 22 de juliol es va celebrar el Ple municipal. En aquest Ple, el secretari, Josep Guinovart Mallafre, va informar de la no existència d'actes de les sessions anteriors i es va informar dels 11 decrets que s'havien dut a terme des que comptem amb els seus serveis al consistori. A més es va aprovar el

pressupost per a l'exercici del 2022, la delegació d'atribucions del plenari a l'alcaldia per a poder funcionar de forma més àgil, l'adhesió a la primera pròrroga del contracte 2019.03-D1 de l'acord marc de subministrament d'energia elèctrica amb destinació a les entitats locals de Catalunya, i es va aprovar la moció per a l'impuls de l'agenda rural de Catalunya.

JAUME CASAS

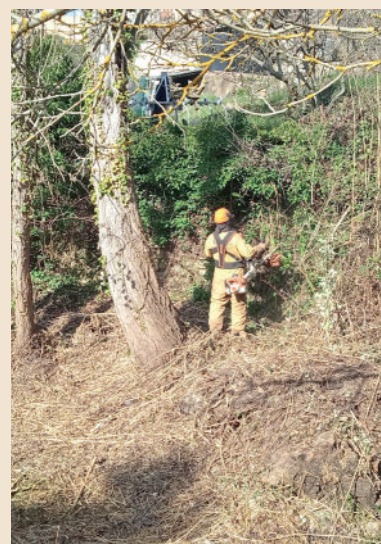

Primera reunió de poble del 2022

Equip de govern realitza dues reunions a l'any amb la gent del poble. El 17 d'abril, Diumenge Sant, es va fer la 1a reunió de l'any amb els següents punts: 1) Situació de l'Ajuntament de la Febró; 2) Manca d'administratiu i brigada; 3) Licitació del contracte de la piscina; 4) Contractació de 2 agents cívics per al juliol i l'agost; 5) Proposta de trasllat de la documentació de l'ajuntament a l'Arxiu de Tarragona; 6) Serveis del Consell Comarcal; 7) ADF; 8)

Estat de les obres/subvencions; 9) PAM (Pla d'Acció Municipal 2019-2023); 10) Neteja de la llera del riu (CHE); 11) Propera convocatòria del SOC (Servei Públic d'Ocupació de Catalunya); 12) Pàgina web www.lafebro.cat; 13) Festes 2022; 14) Associació "La gent gran de la Febró"; 15) Associació "Viu la Febró"; 16) Ajut per a la Cristina Roig, jove agricultura; 17) 18) Reserva d'aigua per l'estiu; 19) Perspectives de futur; i 20) Torn obert de paraules.

JAUME CASAS

Neteja de la llera del riu

Aquest hivern, a petició de l'Ajuntament de la Febró, s'ha netejat la llera del riu Siurana. Hi havia una gran quantitat de massa arbustiva i molts arbres a la llera del riu, tant a la llera principal del Siurana, al seu pas pel pont de la carretera T-704 fins arribar a les Saleres, com al riu de la Font, ja a la carretera del poble T-7091. Es va avisar, a través de l'ACA, que amb els recents temporals Daina i Glòria, patíem que algun altre temporal no ens afectés i l'aigua no pogués baixar riu avall com correspondria. Durant més o menys un mes la Conca Hidrogràfica de l'Ebre ens va enviar una empresa que van fer una bona neteja del riu pels volts de Setmana Santa.

Els enginyers de Forests de Catalunya van fer a la Febró la seva assemblea de 2022

El 19 de març es va celebrar a la Febró l'assemblea anual corresponent a 2022 del Col·legi Oficial de l'Enginyeria de Forests de Catalunya.

La jornada es va encetar amb una visita a la forest pública de 'la Mussarra' amb l'acompanyament de la Secció de Boscos dels Serveis Territorials de Tarragona del Departament d'Acció Climàtica. Posteriorment, van fer un dinar a Capafonts i posteriorment es va fer la trobada en assemblea al local social de la Febró.

El CEFC és l'entitat que representa al col·lectiu professional de l'Enginyeria de Forests a Catalunya. Aquesta professió s'orienta a proporcionar solucions als reptes relacionats amb la gestió sostenible dels sistemes forestals i naturals i la seva interacció amb la societat, així com un a ser un agent actiu en la definició del futur del sector forestal i de la infraestructura verda del nostre país.

L'assemblea es va fer a la Febró i el seu voltant perquè, segons expliquen des del CEFC, aquest aposta pel desenvolupament sostenible de les zones rurals i de muntanya amb la dinamització de les activitats lligades a la bioeconomia pròpies dels sistemes forestals i la professionalització del sector.

La jornada es va realitzar al local social de la Febró.

La Febró, escenari de la primera jornada dedicada a l'habitatge rural

El municipi va acollir la I jornada d'Habitatge Rural organitzada pel Consell Comarcal del Baix Camp

El passat 30 de juliol va tenir lloc la I jornada d'Habitatge Rural a la Febró, organitzada per l'Àrea de Joventut del Consell Comarcal del Baix Camp. La jornada es va dur a terme a la sala municipal i va comptar amb més d'una cinquantena d'assistents. Leix principal de les ponències va ser l'habitatge rural i les opcions alternatives a l'habitatge convencional que hi ha en l'actualitat. Tot plegat, per tal de lluitar contra el despoblament dels pobles petits.

En aquest sentit, la presidenta del Consell Comarcal del Baix Camp, Rosa M. Abelló, va ser l'encarregada de presentar l'acte i va fer èmfasi públicament de la importància que les administracions públiques s'impliquin en la causa i apliquin polítiques transversals per donar suport als pobles que es troben en aquesta situació.

De fet, la Febró està especialment interessat en aconseguir fórmules per disposar de nous habitatges i s'ha ofert per a convertir-se en un indret per acollir qualsevol iniciativa pràctica que busqui solucions aquesta manca d'oferta.

Rosa M. Garcia de la Càtedra d'Habitatge de la Universitat Rovira i Virgili, Núria Domingo de La Masovera i Estel Jou d'UNDOS

Arquitectura van ser les encarregades de dur a terme les tres xerrades de la programació. Rosa M. Garcia de la Càtedra d'Habitatge es va centrar en el punt de vista legislatiu de les alternatives a l'habitatge convencional, mentre que Núria Domingo de La Masovera i Estel Jou d'UNDOS Arquitectura van explicar els seus projectes de masoveria urbana i habitatge cooperatiu i la seva experiència personal en ells.

En els tres casos van coincidir que en la majoria de micropobles la manca d'habitatge és principalment per falta d'oferta, i no de demanda.

Actualment, hi ha pobles petits que tenen més demanda d'habitatge que oferta, i aquesta és la principal problemàtica. La majoria d'ocasions la falta d'oferta en aquests pobles s'explica per l'estat que es troben els habitatges. Aquests estan en mal estat i requereixen una inversió econòmica important per tal de rehabilitar-los.

La valoració que es va fer des de l'organització de la jornada va ser molt positiva i s'espera que a partir d'ara neixin iniciatives i opcions per poder aplicar, i trobar una solució entre els diferents actors implicats per cobrir la demanda d'habitatges a la comarca.

Treballa s la cova Serena, on es pot veure també el tancament perimetral instal·lat i el plafó informatiu, al fons.

Les coves, protegides i interpretades

El projecte 'PaleoFebró: Viatge pels orígens i paratges de les Muntanyes de Prades a través de tres itineraris interpretatius', finançat pel programa LEADER de la Comissió Europea, ja és visible a les diferents coves d'interès paleoecològic del terme febronenc.

Aquesta inversió europea ha permès la protecció dels jaciments, la instal·lació de diferents panells divulgatius temàtics i la confecció d'itineraris interpretatius als Cingles de Cova Serena i al Barranc de la Cova del Corral.

Pel que fa als treballs arqueològics, aquest 2022 els investigadors han iniciat tasques de prospecció a la Cova Serena. Segons els responsables de l'IPHES, en aquesta primera campanya a la Cova Serena s'ha dut a terme un sondeig de 4 m², on s'han documentat estructures recents i dipòsits subactuals, així com possibles sediments de l'antiga surgència formats per dipòsits sorrencs que poden ser rics en contingut polínic. Això últim permetrà realitzar reconstruccions paleoambientals i modelitzar l'evolució de les condi-

cions paleoecològiques dels darrers 10.000 anys a les Muntanyes de Prades, complementant les informacions obtingudes a la Cova de les Borres.

Les properes campanyes d'intervenció se centraran, en el cas de Cova Serena, a continuar la seva exploració arqueològica, tot esperant documentar ocupacions prehistòriques, i la recollida de mostres per a les reconstruccions paleoclimàtiques.

A la Cova de Les Borres els objectius principals seran avançar l'excavació en extensió del jaciment per documentar la mida de l'assentament, i ampliar els conjunts de cultura material procedents dels nivells superiors de la seqüència, així com obtenir datacions absolutes d'aquestes fases d'ocupació, per avaluar l'evolució de les indústries Epipaleolítiques associades als darrers caçadors recol·lectors a les Muntanyes de Prades.

Allò que les coves amaguen

L'exploració de les coves de la Febró va posar de manifest la seva importància en l'estudi dels assentaments humans de fa milers d'anys. Fins ara, les excavacions dels jaciments han permès localitzar mostres d'eines i restes d'animals amb les quals es poden estudiar les societats que les havien ocupat.

Però la importància de les restes localitzades a les coves anirà fins i tot més enllà gràcies a un nou descobriment que en poques setmanes està previst que es doni a conèixer en l'àmbit institucional. La cap de secció de Protecció i Difusió del Patrimoni Arqueològic i Paleontològic de la Generalitat, Tània Álvarez va visitar, acompanyada de diversos tècnics especialistes en preservació de patrimoni arqueològic i representants de la Febró, la cova on s'ha fet el descobriment.

Participants en la intervenció arqueològica programada a la Cova de les Borres, durant el primer torn, en la campanya de l'any 2022.

Participants en la intervenció arqueològica programada a la Cova de les Borres i Cova Serena, durant el segon torn, en la campanya de l'any 2022.

Ànim i finalitats de la coordinació dels treballs arqueològics a la Cova de les Borres de la Febró

Les intervencions arqueològiques a la Cova de les Borres fan 10 anys. Aquests 10 anys han servit per a valorar l'interès d'aquest jaciment per tal d'argumentar la cronologia i els períodes prehistòrics representats. Les primeres tasques portades a terme han permès recollir distints conjunts de fòssils i estructures recollides en la planimetria del jaciment. L'estudi dels fòssils han estat formalitzats en dues tesis doctorals i treballs de màster en l'àmbit acadèmic de l'escola doctoral de la Universitat Rovira i Virgili de Tarragona.

Les darreres inversions públiques basades en la confecció dels itineraris interpretatius dels Cingles de cova Serena i el Barranc de la cova del Corral han permès protegir els jaciments. La cova de les Borres té ara una coberta de lona per a protegir la superfície de l'excavació de la intempèrie. Cova Serena i la cova de la Vila tenen també com la cova de les Borres tanques de protecció per

a limitar l'accés a aquestes cavitats. Aquestes actuacions han estat necessàries per a poder realitzar treballs per a valorar i estudiar el nombrós patrimoni arqueològic del terme de la Febró.

L'equip de treball han encetat aquest any un nou projecte dedicat a la formació d'estudiants de grau i màster en Arqueologia. Les excavacions arqueològiques a la Febró son programades en el marc del projectes competitius de la Direcció General del Patrimoni Cultural i l'Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris de la Generalitat de Catalunya. L'ànim de les intervencions arqueològiques tracten de caracteritzar, mitjançant la cultura material, el primer poblament de la capçalera del riu Siurana. Aquest àmbit geogràfic va estar molt ben documentat per les investigacions de Salvador Vilaseca gràcies a la col·laboració, entre molts altres d'Albert Prunera de la Febró. I nosaltres no més pretenem continuar la seva feina per

tal de conèixer i fer conèixer no només el patrimoni històric i cultural sinó també el natural. El coneixement del passat és considerat fonamental per a conèixer el passat per a les ciències històriques, però en el cas de la història natural el coneixement del passat (la paleoecologia) és una eina imprescindible per a preservar i gestionar el futur dels entorns naturals. En aquest sentit el nostre projecte conté també conèixer el passat de la natura de la capçalera del riu Siurana, especialment i de moment, la dels darrers 15.000 anys.

La cova de les Borres és un jaciment que conté informació paleoecològica i arqueològica dels darrers caçadors del tardiglaciari (15.000 – 10.000 anys abans del present). La cova Serena i la cova de la Vila representen el tram temporal des del 10.000 fins a l'any 1.000 abans de Jesucrist. Aquestes excavacions programades pel Departament de Cultura proporcionaran els propers anys materials arqueològics i mostres per a portar a terme investigacions de grau, màster i doctorals algunes d'elles supervisades per nosaltres. L'equip de treball d'aquestes intervencions arqueològiques son formades per estudiants, llicenciats i doctors en Arqueologia, Biologia, i altres disciplines afins. La seva procedència geogràfica és diversa, de l'estat espanyol i internacional. Aquest anys hi ha participat més de 30 persones de diverses regions de l'estat espanyol (Castella Lleó, Catalunya, Galícia, Madrid, País Basc, Navarra), i d'altres països (Dinamarca i Marroc). La participació en les excavacions provoca el contacte entre diferents universitats i centres de recerca. Son una oportunitat per a oferir una formació pràctica als estudiants que comencen i una supervisió per als candidats de màster i post-doctorals que volen especialitzar-se i consolidar-se. El treball de camp en els jaciments de la Febró es basa en el contacte personal entre els components dels equips de treball i enforteix la preparació pràctica que completa la formació acadèmica.

Per nosaltres, com a responsables de l'equip dels treballs, les intervencions arqueològiques en els jaciments del terme de la Febró ens proporciona la possibilitat de formar arqueòlegs utilitzant aquest projecte (els seus fòssils, documentació i mostres). Esperem que aquestes accions de formació universitària proporcionin a la població de la Febró i al seu ajuntament un coneixement fiable per a una millor gestió i vetlla del patrimoni cultural i natural del seu terme.

Diego Lombao, José Ramón Rabuñal, María Soto i Josep Vallverdú

La consellera Jordà va fer l'anunci a Poblet, on s'havia reunit amb els alcaldes i representants institucionals implicats dins el projecte de parc natural.

La Generalitat anuncia la creació del Parc Natural de les Muntanyes de Prades

Serà el 15è parc de la Xarxa de Parcs Naturals de Catalunya i el calendari establert preveu que el procés de tramitació es culmini en tres anys

La consellera d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural, Teresa Jordà i Roura, va anunciar el 4 de desembre del 2021 des del Monestir de Poblet, a la Conca de Barberà, que la Generalitat iniciaria en breu els treballs per tramitar la declaració del futur Parc Natural de les Muntanyes de Prades. Jordà va destacar que la creació del Parc «donarà resposta a una reivindicació històrica del territori, amb una fórmula de protecció que garantirà definitivament la conservació dels valors naturals i culturals inclosos en l'àmbit geogràfic de les Muntanyes de Prades». La consellera va fer aquest anunci després de reunir-se amb els consells comarcals, diputacions i ajuntaments de la zona d'influència

de l'actual Espai Natural Protegit Muntanyes de Prades.

Dinamització social i econòmica

Jordà va explicar que «aquest projecte incorporarà alhora la realitat social, cultural i econòmica del territori perquè el Parc Natural es converteixi en un actiu dinamitzador dels municipis inclosos, i esdevingui alhora una realitat que aglutini i simbolitzi la identitat de la seva gent».

La declaració permetrà garantir la conservació dels seus valors naturals d'una manera compatible amb l'aprofitament ordenat dels recursos i el manteniment de les activitats tradicionals dels habitants dels municipis i

les comarques que l'integraran, en col·laboració amb els ens locals i entitats territorials, de manera que l'existència d'aquest parc i la seva gestió esdevinguin factors de dinamització social i econòmica, i de vertebració d'un desenvolupament sostenible d'aquests municipis i comarques.

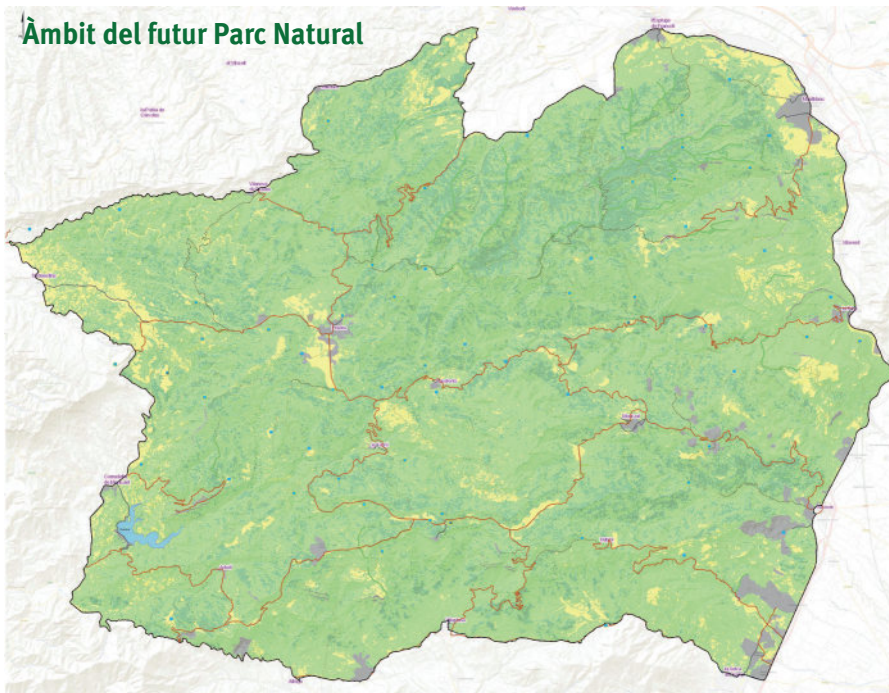
Els treballs per a la declaració del nou parc es realitzaran de forma simultània a l'elaboració del seu Pla de protecció del medi natural i del paisatge. D'aquesta manera, aquesta nova figura de protecció naixerà ja amb un programa d'inversions associat.

Un calendari definit

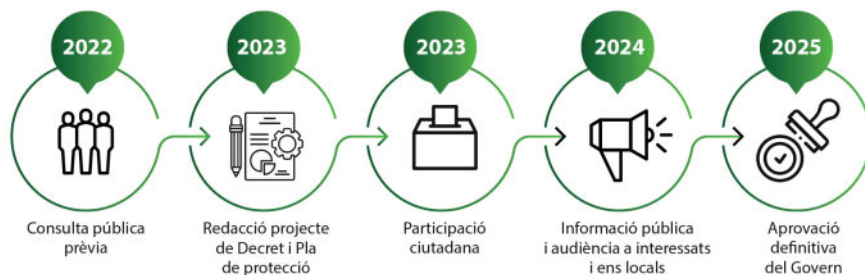
El procés de tramitació del Parc durarà uns tres anys. El Departament treballarà per elaborar, durant aquest any 2022, la memòria preliminar, i iniciar la consulta pública prèvia al Decret de declaració del Parc. El procés de participació està previst que se celebri l'any 2023. Els treballs continuaran amb la fase d'informació pública i l'audiència a les persones interessades i als ens locals, fins que el Govern l'aprovi definitivament.

Actualment, les Muntanyes de Prades gaudeixen de diverses figures de protecció. En concret, una superfície d'unes 30.700 hectàrees de cinc comarques (l'Alt i el Baix Camp, la Conca de Barberà, les Garrigues i el Priorat) i 22 municipis conformen l'Espai Natural Protegit de Muntanyes de Prades. Com a part de la Xarxa Natura 2000 (Zona d'Especial Conservació -ZEC- i Zona d'Especial Protecció per a les Aus -ZEPA-) inclou d'altres territoris circumdants d'alt valor. Fi-

Àmbit del futur Parc Natural

Calendari de tramitació del projecte

nalment, l'interior de l'Espai Natural Protegit acull diverses figures de protecció especial, com són el paratge natural d'interès nacional de la vall del monestir de Poblet, la reserva natural parcial del barranc de la Trinitat i la reserva natural parcial del barranc del Titllar.

Diversitat biològica i connectivitat

El de les muntanyes de Prades és un espai que es caracteritza per una important diversitat i singularitat biològica, amb la coexistència de paisatges plenament mediterranis amb d'altres centreeuropeus, i fins tot de boreals, i que conté valors naturals, paisatgístics i socioculturals, únics al país, que el constitueixen com un dels espais naturals bàsics i d'especial interès per a Catalunya.

D'important rellevància és la seva connectivitat. La serra de la Llena conforma una cella que uneix els espais prelitorals i les planes de Lleida, configurant un espai d'elevats valors ecològics entre les muntanyes de Prades i el Parc Natural de Montserrat. La continuïtat dels hàbitats al llarg de l'àmbit reforça

la única connexió que hi ha entre aquests espais protegits. Així mateix, el conjunt d'altiplans, carenes i valls configuren una zona de dispersió de diverses espècies d'ocells rapinyaires d'interès que crien al Montserrat i a Prades.

15è parc natural

El futur Parc Natural de les Muntanyes de Prades s'incorporarà a la Xarxa de Parcs Naturals de Catalunya, que actualment consta de 14 parcs naturals.

Atenent les recomanacions dels organismes internacionals més rellevants, el paper dels espais naturals protegits en l'actualitat no únicament es fonamenta en la conservació de la diversitat biològica, en actuacions d'educació ambiental i suport a la recerca, sinó també en promoure un desenvolupament socioeconòmic sostenible dels municipis emplaçats en l'àrea d'influència del parc, que permeti millorar la qualitat de vida de les poblacions locals, fixar i recuperar demogràficament aquests nuclis, i poder conservar així una diversitat paisatgística i ecològica que d'altra forma desapareixeria.

Primera reunió amb el nou director general del DACC (Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural) Marc Vilahur, el delegat de Tarragona Àngel Xifré, i els alcaldes i alcaldesses que formen part del Fòrum d'Administracions locals pel Parc Natural de les Muntanyes de Prades (@ForumMdPrades), un espai de debat i cooperació de les administracions públiques locals per impulsar el futur parc natural. Formen part del fòrum, i per ordre en la foto al costat dret, Jaume Solé (biòleg i tècnic consultor), Lourdes Martorell (alcaldessa de la Febró), Xavi Pagès (alcalde de Mont-ral), Lúcia Bargas (alcaldessa de Prades), Sergi Méndez (alcalde d'Ulldemolins), Artur Miró (alcalde de Vilanova de Prades) i Eloi Borràs (alcalde de Capafonts). La reunió va tenir lloc l'1 d'abril a la delegació del DACC a Tarragona i des de la conselleria se'ns informà que els tràmits per a la declaració del parc natural s'iniciarien en breu i que després de tots els passos pertinents el parc entraria en funcionament durant el 2024-2025. A més del fòrum de les administracions hi ha altres associacions com Salvem la Llena o el GEPEC que formen part de la Plataforma Cívica pel Parc Natural de les Muntanyes de Prades que també treballen per a què el parc sigui una realitat ben aviat.

El Joan Martorell a l'antic ajuntament on poden veure's cal Xurbió al darrere i la bústia de Correos, servei al qual va estar vinculat des de molt jove.

Joan Martorell, el record de vint-i-quatre anys d'alcaldia

El Joan 'Xurbió' ha estat el carter de la Febró fins a la seva jubilació, una feina que havia compaginat amb la de la construcció, com abans ho havia fet amb la pagesia. També va ser alcalde ininterrompudament del 1983 al 2007

El Joan Martorell Olivé, el Joan Xurbió, va ser durant vint-i-quatre anys alcalde de la Febró. Es va presentar per primera vegada l'any 1983 i ho va fer acompanyat d'altres quatre regidors. «Aleshores a poble eren al voltant de 65 empadronats i a l'ajuntament hi havia l'alcalde i quatre regidors». En aquell primer repte municipal ell mateix recorda els companys de viatge, «hi havia el pare de l'Antonio Pijuan, el Queni de l'Elisa. l'Antonio Campos i la Maria Teresa de l'Abadia».

Als següents comicis ja només es va escollir alcalde, d'acord amb el que es determinava pels municipis de menys de 100 habitants. Ser

sol a l'Ajuntament, però, no representava cap problema pel Joan, «fins i tot era més àgil. Jo tenia un grup de persones de confiança que em donaven un cop de mà i quan hi havia algun tema important es convocava tot el poble en un consell obert. Aleshores es plantejaven les alternatives i la gent decidia».

Quan va accedir per primera vegada a l'alcaldia recorda que els principals problemes que patia el poble, «eren que els carrers estaven per arreglar i la manca d'aigua. «No arribava aigua de les fonts i es va haver de fer la captació de l'Avellanar».

El Joan està satisfet de la feina que va po-

der realitzar al capdavant de l'Ajuntament. «No em plantejo si em va quedar res per fer. Sempre anava complint amb els propòsits que tenia pel poble», però reconeix que no sempre va ser una feina agraïda, «sempre hi ha algú a qui no li agrada el que fas», i afegeix al respecte que, «sempre he dit que tothom hauria de passar per l'ajuntament a assumir feines abans de criticar».

Un moment especialment complicat, recorda Martorell, va ser quan es va decidir ubicar al Mas dels Frares el centre de rehabilitació de drogodependències. «Va ser molt dur. A nosaltres no ens tenien per res. De fet, em vaig assabentar del projecte per la televisió mentre estava dinant».

Es mostra especialment crític de l'actitud de les administracions superiors, «el problema», explica, «no va ser amb la gent del poble, va ser amb les administracions i sort vàrem tenir també de la presó que van fer altres municipis del voltant». Finalment, el municipi va aconseguir negociar contrapartides i un fruit evident d'això va ser la posterior construcció de la piscina pública.

Després dels problemes que va tenir a causa del projecte del Mas dels Frares, Martorell va decidir que aquell seria el seu últim mandat, «però tal com estava establert aleshores, si o s'hagués presentat cap candidatura a les eleccions, s'hauria creat una gestora i el municipi hauria quedat agregat a Prades».

L'home de les claus

Estar vint-i-quatre anys al capdavant de l'Ajuntament ha deixat un pòsit evident en el Joan Martorell. La confiança forma part d'aquest pòsit i això es posa de manifest en què segurament és la persona que pot obrir més portes al poble, literalment, «Molts veïns, per la confiança, em donen les claus de casa seva, així si passa res o si quan pugen se les deixen, poden tenir les que els hi guardo jo».

Però el Joan Martorell, que ara té 66 anys, ha ocupat la seva vida en moltes altres tasques. De fet, ha estat el carter de la zona de Capafonts, Mont-ral i la Febró, tot i que també va acabar donant servei a un sector de Prades. Aquesta és una feina en la qual va substituir el seu pare, que també havia fet de carter, «quan ell es va jubilar, vaig fer les proves i vaig aconseguir el lloc», recorda.

En aquell moment, tot just amb 22 anys, la seva intenció era la de fer feina a Correos als matins i poden continuar amb les terres de casa a les tardes, «i a l'hivern, continuar amb la collita de la tòfona, que en aquells moments em tenia boig perdut».

Recorda el Joan que la collita de la tòfona era una pràctica que es feia a la majoria de les cases del poble, «de dia i de nit. De fet, s'arribava a sortir de matinada per poder arribar i

collir abans que els altres». Per trobar el fong calia tenir un bon gos ensinistrat, «al principi els ensinistrava jo, però quan es morien de vell, per poder anar ràpidament a continuar buscant tòfones, comprava els gossos fora».

Els compradors venien fins al poble a comprar la tòfona recollida pels veïns. Era una manera de tenir ingressos extra. Fins que es va acabar, segons Martorell, «sobretot a causa de la sobreexplotació». No es donava temps a regenerar-se, els senglars també feien feina agafant-ne, «n'hi havia que anaven a collir-ne sense gos i el que feien era llaurar. Aleshores la collien quan encara era verda i no deixava anar les espores».

La tòfona es va acabar, però el Joan Martorell continuava amb les terres familiars. «Vàrem arribar a tenir uns 3.000 avellaners, en una extensió d'unes 6 hectàrees de terreny», explica. L'avellana, però, la va començar a abandonar poc abans de fer els trenta anys, «no sortia a compte, tot i que de tant en tant s'arreglava el preu». Sobre això, detalla que sempre li deia al seu pare que, «semblava que el preu pugés cada cert temps perquè no ens decidíssim mai a deixar el cultiu de cop. Quan el preu pujava, t'hi tornaves a enganxar».

Tot i això, finalment va anar substituint la seva feina al camp per la de la construcció, encara que recorda que no va deixar completament les terres, «fins que no va morir el pare».

Pel que fa a la construcció, feina que va compaginar també amb la de Correos, i venia de quan era adolescent, «aleshores als estius et buscaves feines de manobre per poder fer diners», i amb els anys ja s'hi va dedicar plenament. Sempre, explica, a la Febró, «en els anys que m'hi vaig dedicar potser vaig anar a treballar fora en dues ocasions per compromisos».

Ell, però, en aquell moment sí que ja vivia a Prades. Casat amb la Laura, quan els seus fills, el Joan i la Isabel, havien de començar escola van decidir traslladar-se a Prades per evitar haver de fer desplaçaments diaris que, a més, als hiverns eren sovint complicats.

Els fills van haver d'escolaritzar-se a Prades, però curiosament, això no va passar quan el Joan Martorell va començar a anar a escola. Nascut a la Febró, quan va ser el moment, va poder anar a classe al mateix poble, «érem uns 23 nens llavors». De tota manera, com el mateix Martorell explica, «abans de poder finalitzar els estudis primaris ja van tancar l'escola per falta d'alumnes».

És a dir, que en molt pocs anys el municipi va patir un procés de despoblament molt important. «Sempre havia sentit a dir que quan van acabar la carretera semblava que l'haguessin fet perquè la gent del poble marxés».

Molts veïns, afegeix el Joan, «volien canviar el seu 'modus vivendi', buscar oportunitats per millorar la seva situació». Bona part dels

Feina a l'Ajuntament

«No pots fer content tothom, però per un ajuntament hi hauria de passar tothom abans de criticar»

El pitjor moment

«Vaig saber que posaven el centre de rehabilitació al Mas dels Frares per la televisió mentre dinava»

Despoblament

«Sempre s'havia dit al poble que semblava que havien construït la carretera perquè la gent pogués marxar»

cultius que predominaven aleshores, de fesols, d'avellana o d'ametlla, es van anar perdent, «hi havia gent que va intentar mantenir-los fent escapades per pujar, però això va durar dos o tres anys».

El Joan Martorell davant la casa dels pares, a cal Xurbió, un renom que mai no han pogut aclarir d'on prové.

El Joan Martorell acabada la primària va començar el batxillerat per lliure, però després el va continuar a l'Institut Gaudí de Reus, «allí em quedava a casa del germà del pare, qui, tot just, era dels qui havia deixat a Febró per trobar altres oportunitats».

Acabat el batxillerat va tornar a la Febró, d'on ja no es va moure fins que no es va traslladar amb la família a Prades.

Aquell procés de despoblament que de jove va viure el Joan Martorell s'ha mantingut amb els anys i el nombre d'empadronats al municipi ha anat caient progressivament. El futur del poble, per al Joan Martorell, passa per la voluntat que mostrin les administracions, «a guanyar-se la vida amb la terra és molt difícil que ningú hi vingui, però si disposéssim de bones comunicacions viàries, bona connexió de telecomunicacions, segurament seria més fàcil que hi hagués gent que pogués fer teletreball i que escollissin la Febró per estar-s'hi.»

A banda, com si fos un mal cíclic, el que va viure Martorell el primer cop que va accedir a l'alcaldia es torna a repetir, «ja fa temps que es veu venir que torna a faltar l'aigua. Amb la que hi ha actualment no es podrien cultivar ni un 10% de les hortes que hi havia fa uns anys». Per a Martorell caldria dedicar tots els esforços possibles a aconseguir nous abastaments d'aigua pel poble.

Les Muntanyes de Prades i el Montsant, destinacions Starlight

La Febró és un dels municipis acreditats per la protecció de la contaminació lumínica i les bones condicions per la contemplació de les estrelles

Fruit dels resultats d'una auditoria realitzada durant els primers mesos del 2021, la Fundació Starlight va lliurar el passat 19 de novembre a les Muntanyes de Prades i Serra del Montsant el certificat com a 'Destinació Turística Starlight'.

Un total de 21 municipis, entre ells el de la Febró, entren dins de l'àmbit d'aquesta certificació que s'atorga a aquells llocs visitables amb bones condicions per a la contemplació

de les estrelles i que estan protegits de la contaminació lumínica, fent-los aptes per a acollir iniciatives turístiques relacionades amb la contemplació del cel com a part essencial de la naturalesa.

Les Destinacions Turístiques Starlight no només han d'acreditar la qualitat dels seus cels i els mitjans per a garantir la seva protecció, sinó també les adequades infraestructures i activitats relacionades amb l'oferta turística: l'allotjament, els mitjans d'observació disponibles al servei dels visitants, la formació del personal encarregat de la interpretació astronòmica i de la seva integració amb la naturalesa nocturna, etc.

La concessió d'aquest Certificat Starlight s'estableix per un període de 4 anys, després dels quals es realitza una nova anàlisi del territori. La concessió del Certificat constitueix un compromís de la Destinació Turística Starlight Muntanyes de Prades i Serra del Montsant amb la qualitat del seu cel i el començament d'una etapa de progrés per a desenvolupar el producte turístic denominat astroturisme.

En aquesta línia de protecció del cel nocturn, la Generalitat de Catalunya ha ampliat l'àrea de protecció contra la contaminació lumínica del Parc Natural de la Serra del Montsant de 12 a 32 municipis, convertint-se en la major zona d'Europa amb el cel protegit.

A l'acte de lliurament que va tenir lloc el novembre van acudir la consellera d'Acció Climàtica de la Generalitat, Teresa Jordà, la directora de la Fundació Starlight, Antonia Varela, i els alcaldes dels municipis inclosos en la certificació.

Reconeixement dels usuaris a Cal Serret

La central de reserves turístiques, Booking.com, ha entregat aquest any 2022 un 'Traveller Review Award' a la casa de turisme rural de la Febró, Cal Serret. Es tracta d'un premi que s'atorga d'acord amb els comentaris positius que els clients deixen sobre la seva experiència després d'haver passat per l'establiment.

El Maset Vega estrena pàgina web

El campament juvenil de la Febró, El Maset Vega, continua sent un espai de referència per a trobades d'agrupacions i caus d'arreu de les comarques de Tarragona. Ara, a més, ha ampliat la seva presència a Internet, on poder descobrir tots els seus serveis, amb la pàgina web: <http://campamentmasetvega.cat/>

Recuperem el camí fins a la Roca del Migdia

La resistència antifranquista a La Febró

Finalitzada la Guerra Civil, la violència del franquisme no es va fer esperar, els assassinats i execucions van ser milers, a més cal sumar-hi l'èxode d'unes 500.000 persones a França i d'unes 15.000 a la colònia francesa d'Algèria. Un exili que també comportaria la mort de moltes persones en el camí. Paral·lelament, les forces polítiques i sindicals que havien oposat resistència al franquisme durant la Guerra Civil començaven a organitzar-se en la clandestinitat amb moltes dificultats i molt debilitades. Alguns grups armats que havien lluitat durant la Guerra Civil, juntament amb gent que escapava de la repressió franquista van anar articulant grups de resistència o inclús de simple supervivència al decidir no exiliar-se a França.

Al Camp de Tarragona, Els Patacons, un grup format entre finals de l'any 1939 i inicis del 1940, esdevenen un dels grups de resistència a les muntanyes més conegut. La partida rep el seu nom de Ramón Roig i Recasens, el Patacó, natural del "Mas Patacó" a les rodalies de Mont-ral. En el seus inicis, la partida va arribar a estar formada per més de 10 homes en alguns moments, incloent els fills del propi Patacó, Ramón i Ferran, els tres germans Pàmies, el "Andaluz" i el Pep Pastor. Durant els primers anys de postguerra eren coneguts per actuar pels termes de

Reus, Almoher, Alcover, Vila-seca i Riudoms. Però arran d'una topada amb la Guardia Civil a Vila-seca, on mor un dels germans Pàmies, decideixen separar-se i intenten passar més desapercebuts. És llavors, entre 1941 i 1944 quan els Patacons (ara ja formats només pel pare Patacó i els seus dos fills) van freqüentar la zona de la Mussara i La Febró, segurament intercalant períodes amagant-se a les coves i avencs o de viure en els masos que els hi donaven aixopluc (com per exemple el Mas de Morenet i Mas d'en Grau), en funció del temps i de la pressió de la Guardia Civil.

Enfront aquesta realitat, el grup Somereta Lliure, va néixer amb el propòsit de gaudir de manera respectuosa de la muntanya i alhora, treballar per la recuperació de la memòria històrica i cultural del territori. És per això, que des del grup, que forma part de la Unió de Grups Excursionistes Llibertaris (UGEL), s'organitzen des del 2018, activitats vinculades a la muntanya on es tracten temes vinculats a la nostra història. En aquest sentit, s'està treballant per recuperar la història d'aquelles veus silenciades i oblidades durant la guerra i postguerra, amb especial interès a la resistència llibertària. El seguiment dels passos dels Patacons ens ha dut a La Febró, on el grup local de la Somere-

ta Lliure, juntament amb l'Ajuntament hem aprofitat l'excusa per treballar durant l'any 2021 en la recuperació d'una part de l'antic camí del Mas de la Cova. Aquest, és un antic camí de bast que va des del terme de La Febró fins a la Roca del Migdia creuant la carretera. Aquests indrets esdevenen rellevants, ja que és on podrien haver estat amagats els Patacons i altres grups de guerrillers que van utilitzar aquestes muntanyes per amagar-se durant la Guardia Civil i posteriorment.

Per tal, de recuperar la història de la zona hem realitzat diferents accions. A través de diverses converses amb vilatans de La Febró hem intentat recuperar una part de la memòria de vida de persones del poble i de l'entorn. És evident que tot i el silenci la història és viva, i resistents la repressió durant la post-guerra va impactar en la vida de moltes persones. Totes aquestes converses, sumades a la recerca de documentació històrica ens han permès reconstruir part dels fet succeïts i poder subratllar aquells emplaçaments claus com són: La cova dels maquis (als Avencots), el corral del gegant o Mas Salvat. Tot i que la Guardia Civil sempre va esforçar-se en presentar qualsevol tipus de resistència, i concretament també als Patacons, com a enemics públics a través del seus atestats, els relats dels veïns i veïnes mostren que els Patacons no eren més que un grup de persones que feien el que podien per sobreviure, ja fos robant verdures o bestiar, i que mai van perpetrar cap delictes de sang. De fet, tenien el suport dels habitants de diversos masos de la zona com demostra el fet que es van amistar amb les dones que vivien a Mas de Morenet i Mas d'en Grau, fins i tot tenint descendència en algun dels casos. Va ser a partir de l'assassinat de l'amo del Mas de la Barba (o de la Bàrbara) el 6 de febrer de 1944, que es va endurir la persecució dels Patacons amb l'interès de fer-los culpables de la seva mort. Després d'una ronda d'identificació molt controvertida, la Guardia Civil deté a Ferran Roig, fill del Patacó, a Mas d'en Grau i el condemnen una pena de 30 anys de presó.

Recuperar aquest camí és resignificar els espais del nostre territori que han estat expropiats de la memòria històrica i col·lectiva. Per això, aquest camí és un petit pas més per poder entendre i gaudir exhaustivament de l'entorn. Tanmateix, la història és viva i esperem que amb aquest camí s'incentivi encara més al diàleg entre els habitants i seguir avançant per tal d'anar reconstruint conjuntament la nostra història, constituïda des de i pels vilatans i vilatanes, superant els biaixos històrics imposats.

Grup Somereta Lliure

Imatges de la plantada del pi, les sardanes i el dinar popular amb arròs al local social.

Festa per celebrar la primavera

Superades les restriccions, la Febró va tornar a recuperar la tradicional plantada del pi del Primer de Maig. En aquesta ocasió, però, la celebració es va ampliar fins a convertir la jornada en la Festa de la Primavera.

Es va mantenir l'esperit tradicional: engagar amb l'esmorzar i anar a cercar el pi per després plantar-lo a la plaça Major. Com

sempre, una tasca de coordinació col·lectiva que va permetre de manera ràpida i eficaç deixar ben col·locat l'arbre al seu nou lloc, tot just davant l'antic Ajuntament. La jornada va continuar amb la lectura del text 'Últim dels patacons', obra de Carles Marquès. Ell mateix i la Carme Canyelles van ser els encarregats de la lectura que barreja fantasia

amb història i que té com a escenari l'entorn de la Febró. (podeu llegir el text a les pàgines següents).

Una ballada de sardanes, amb l'actuació de la Cobla Principal de Tarragona va servir de preàmbul a la cloenda de la celebració, que es va fer amb els veïns entaulats al local social amb un bon arròs.

L'últim dels Patacons

Llegit per la Carme Canyelles i el Carles Marquès a la Festa de la Primavera, l'1 de maig

Com acostumava a fer molts dies, havia sortit aviat de la Febró, deixant enrere el Corral i el Molí, i havia anat caminant fins als masos de Galzeran. Volia arribar fins a la cova de les Borres i la cova Serena. M'agrada anar-hi els dies feiners perquè no t'hi trobes ningú, cap excursionista de cap de setmana que et preguntis si vaig bé per anar cap als Gorgs – no, és cap a l'altra banda, i els engego en direcció a l'Avenc –. I sobretot no t'hi trobes cap moto, destrossant la tranquil·litat, el camí i les orelles. Tota la natura, els pins, el romaní, l'espígol i les muntanyes, els Motllats, la Mussara..., i la pau, el silenci són només meus. Aquell silenci, que es pot oïr, i menjar a queixalades, gairebé! Meus, amb el permís de la gent de la Febró que m'ha acollit, esclar.

Mentre badava pel que quedava dels masos i m'imaginava com podien haver estat les vides de les persones que hi havien viscut, de cop vaig tenir un gran ensurt. Algú, una ombra voluminosa, va sortir del no res, d'entre les pedres, a contrallum. El primer que vaig pensar va ser: vaja, s'ha acabat la pau! Però aquí va venir el segon ensurt. El desconegut, ara que el podia veure de prop, aclucant els ulls perquè el

sol m'encegava, espantava només de veure'l. Era molt alt i ceptat, amb una llarga barba blanca i una boina que li tapava mitja cara. Tota la roba, els pantalons, la camisa, estava apedaçada de dalt a baix i duia una manta en bandolera. Les espadenyes de vetes, això sí, no semblaven gaire atrotinades. Però el més inquietant i perillós era que portava un arma agafada amb totes dues mans. Un fusell llarg com un dia sense pa, i més vell que el mateix home. Ell, per sota de la boina, m'observava fixament però no deia res. Jo m'havia quedat sense alè.

No podia ser un excursionista despistat. Ni tampoc un hippy o un ecologista, amb aquell tros de fusellot al coll. Tampoc no semblava un caçador de senglars. No era temporada, o això creia jo. I amb aquell escopetot tan vell, que encara anava amb pedra de sílex, no n'hauria caçat ni un. Aleshores em va venir una idea al cap, molt ximple. Amb aquella disfressa de soldat de la guerra de Cuba, només podia ser un d'aquells que fan recreacions històriques els caps de setmana. La veritat és que no li faltava detall: la canana, els guants, la bota de beure... Però evidentment no era

cap de setmana. I aquella mena de soldats solen anar en grup i actuar on tenen públic. No era el cas, allò no era la Rambla de Tarragona, tot i que algun diumenge de l'estiu ho pot arribar a semblar, de tanta gent. Ah, calla, parlant de la Rambla, ves que no sigui una estàtua humana, que està practicant sola abans de baixar a la ciutat per passar el platet i espantar les criatures.

Però qui em vaig espantar vaig ser jo, perquè aquella estàtua va parlar amb veu forta i clara.

- No tinguis por.
- Bon dia. Per què n'hauria de tenir?
- La cara que fas és com si haguessis vist un mort, i jo estic ben viu.
- Bé, vos mateix. Amb aquesta fila, i aquesta arma... que la podríeu abaixar, sisplau?
- Sí, perdona, és el costum...
- El costum?
- En la meua posició, no sé de qui me'n puc confiar. Però avui havia de parlar amb algú...
- Avui, per què? Què passa avui?
- Doncs que faig cent anys, si no vaig errat de comptes, i ho havia de celebrar d'alguna manera. Amb la primera persona

que passés per aquí.

- Cent anys...?
- Què, els aparento o no?
- No, la veritat, sembleu més jove.
- Això són els aires d'aquí dalt. Però són cent, i per això he deixat per un dia la guàrdia, espero que no em renyin. He de fer que sigui un dia especial. A més, ja no me'n deuen quedar gaires, de dies, i si no em venen a rellevar aviat... Potser serà l'últim aniversari.
- Qui us ha de venir a rellevar? Qui sou vós?
- No em parlis de vós, que no soc tan vell. Parla'm de tu, com si fóssim tots dos un parell de joves milicians de la meua època. Vols seure i fer un glop de vi?
- No, gràcies.
- Però no què? No vols seure o no vols beure una mica de vi, a la meua salut?
- Seure, sí, perquè em sembla que serà llarg el que m'has d'explicar. Però beure no, que encara no he dinat, i em puja molt el vi al cap.
- No em facis aquest lleig... És vi d'aquí, de les muntanyes de Prades.
- D'acord, però no sé beure a morro. Tens un got?
- Ha, ha, aquesta sí que és bona, si que ets una persona fina, poc duraries aquí a la muntanya... però sí, porto la meua escudella de llauna. Té...
- Per molts anys!
- Gràcies. En fa molts que no els celebrava.
- Salut! Per tu... com et dius?
- Potser és encara massa aviat per dir-t'ho... sembles bona persona, però qui em diu que després no em delataràs als enemics, eh...?
- Enemics?
- Sí, ens busquen.
- Però a qui?
- A qui ha de ser? Als Patacons... No em diguis que no saps qui som. Tothom ens coneix.
- Alguna cosa he llegit. I hi ha un cartell allà al mirador, a l'entrada del poble, que explica tot allò de la resistència antifrancquista a la Febró.
- Així ja deus saber qui era el Ramon Roig i Recasens, el Patacò... De Mont-ral... Ell i els seus dos fills em van deixar a càrrec d'aquest sector de la Febró. Jo aleshores era molt jovenet, acabava de fer 17 anys, no havia arribat ni a anar al front. I em van dir que observés, que vigiléss, que m'amagués i que no parlés amb ningú. Fins avui, ja ho veus.
- Perdona, però m'estàs dient que tu ets un d'aquells resistents que es van amagar a les muntanyes de Prades després de la guerra civil...

- Això mateix, un maquis.
- Sí, home, i què més...? I un bé negre amb potes rosses. No pot ser. Si a la placa del mirador hi diu que havíeu arribat a ser fins a 10 homes, però que...
- I tant! El David, el Joan, el Miquel, l'Oriol, el José, el Pep, el Fernando, que era son germà del Patacò... Ells estaven per la banda de Mont-ral, Alcover, Picamoixons... i a mi em va tocar aquí, perquè hi coneixia algunes famílies.
- Deixa'm acabar! ... però que al final només van quedar el Patacò i els seus fills.
- Doncs això, ara fa temps que no els veig, però ja em deuran enviar reforços quan puguin.
- Em sembla que tu no hi toques, o m'aixeques la camisa.
- Perdona, què dius?
- Res, res, parlava per a mi...
- Mira que l'orella la tinc molt fina. Sempre dormo amb un ull obert, i l'orella ben neta de cera, per si sento algun soroll estrany, algú que em vingui a detenir, o a matar...
- I on dorms? On em vols fer creure que has passat la nit aquests 80 anys?
- 83, per ser exactes. Això són moltes nits... De vegades dormo per aquí mateix, en algun raconet dels masos de Galzeran. O per les coves, la del Corral, la Cova Serena, la de les Borres... cada nit una diferent, perquè no m'enxampin... fins fa poc també a la cova de la Vila, però ara me l'han tancada. Es veu que hi ha trobat unes pintures prehistòriques. Això! Ja m'està bé, tot sigui per la cultura. De vegades també a l'Avenç, però no s'hi pot estar, hi passa una gernació... l'altre dia hi havia un helicòpter i tot, perquè algú va caure i es va trencar no sé què... Però mai dormo a casa de ningú de la Febró, no vull molestar...
- Dorms així, al ras?
- Sí, amb aquesta manta ja en tinc prou, i si plou em busco un soplúg.
- No parles mai amb ningú?
- Oïtant! Tot lo dia, soc molt xerraire. Parlo amb els ocells, les ovelles... I escolto. Els que passen caminant, les converses de la gent del poble a la plaça, sobretot quan és festa major... En aquesta vall del Siurana se sent tot. Te'n faries creus del que arribo a escoltar.
- I què menges?
- Ui, això és gairebé un secret. No sé si explicar-te'l... Però va, sí, ja que m'he decidit a parlar. Hi ha bona gent de la Febró, no sé qui, ni ho vull saber per la seva seguretat, que em deixa menjar cada dia: sopa, paella, verdura, truita, carn de mol-

tó, que ja saps que aquí és molt bona... Me'l deixen amagat, en un racó del camí, amb una carmanyola... Que després els hi torno, rentada! També em deixen roba interior nova, i espartenyets, i em canvien la manta cada pocs mesos. L'uniforme no. No me l'he volgut treure per respecte a la colla dels Patacons, però quan està molt estripat, els hi deixo plegadet i me'l recusen.

- I això ho fan perquè volen o perquè els amenaces? He llegit també que alguns de la vostra partida robaven, o obligaven amb les armes als pagesos a ajudar-los...
- Oh, tot això són coses que s'inventen perquè als pobles ens agafin mania. Bé, algun de naltres potser sí que era una mica, o molt malandando, ja ho sé. Jo només puc posar la mà al foc per mi. No he fet mai cap mal a ningú, m'ajuden perquè volen, per simpatia.
- O sigui, que t'alimenten i et vesteixen a canvi de res, per la patilla?
- No, què dius, jo els torno el favor netejant el bosc, avisant si veig algun perill, d'incendi, o algun salvatge que fa el bestia per aquetes muntanyes, o treballant de nit als camps... O vigilant les ovelles del Corral, que de vegades amb els gossos no n'hi ha prou...
- Dius que els avises? Com ho fas, si dius que no parles amb ningú... amb cap persona...
- Abans ho feia amb notes de paper, que els deixava sota una pedra, en un lloc visible...
- I també et comunicaves així amb els altres Patacons?
- Sí, abans també, però ara ja fa temps que no...
- esclar, home. Em fa molta pena dir-t'ho, però ja tots són morts, només quedes tu.
- No m'ho crec!
- I tant, si no em falla la memòria, el Patacò va ser afusellat a Tarragona el 1947, pel que he llegit en un llibre. Fa 75 anys! Quan tu en tenies 25.
- No pot ser! Però si encara el recordo de tot allò dels resistents francesos que corrien per aquí, quan la segona guerra mundial, i ell els feia de contacte. No fa pas tant, d'això.
- Home, una mica sí que fa...
- I qui m'ha continuat enviant notes amb les instruccions? I qui les recull allà on les deixo?
- Deu ser el vent que se les emporta... I les notes te les deu deixar la gent del poble, perquè no perdis la il·lusió.
- Que m'enganyen? Però si encara, fa un parell de dies, jaig rebre un missatge...

- Home, tampoc és això, suposo que t'estimen i no volen que estiguis trist. Perquè, a veure, quines ordres et va donar el Patacó?
- Que m'estigués aquí fins que s'acabés el franquisme i arribés la democràcia. Que ja m'avisarien quan tornés la República.
- Ui, doncs si és això, ja pots deixar la guàrdia i anar-te'n a viure a alguna casa de la Febró.
- Què vols dir?
- No t'ha dit ningú que hi va haver una transició, i que ja des de fa gairebé 50 anys hi ha eleccions i una democràcia plena?
- Plena, de què? Hem fet caure el franquisme, doncs?
- Bé, no sé què dir-te, Franco va morir l'any 1975... I va morir de vell, al llit.
- Al llit! I jo que fa més de vuitanta anys que no puc dormir en cap... Però almenys devem tenir la República, no?
- No, hi ha una monarquia.
- Un rei?
- Sí, dels Borbons...
- Els Borbons, un altre cop! Igual que abans del 1931. No ha canviat res.
- Ara, que a Catalunya sí que vam tenir una República...
- Ah, sí? Hem guanyat, doncs! Ja m'està bé, alguns de naltres érem separatistes.
- Però va durar vuit segons...
- Vaja, com la del Macià! Quan va ser això?
- L'octubre del 2017, fa encara no cinc anys...
- Ah, per això hi havia tanta gent, i tanta alegria, el dia aquell per tot lo poble... Em vaig apuntar el dia i tot, per recordar-me'n... l'1 d'octubre... Recordo que

vaig veure totes aquelles banderes estelades, i vaig pensar: què fan aquests, que encara els fotran el cul com un tomàquet... però veig que encara n'hi ha de penjades, es veu que són valentots aquí dalt... I això que aquell dia em vaig dir a mi mateix: ves que no acabi tot com aquell altre octubre, el del 1934... I com que ningú, ni el Patacó ni els del poble em van dir res, ja vaig tenir clar que res de República, ni de democràcia, i que havia de continuar vigilant.

- Però que no llegeixes mai el diari? Cap persona del poble te n'ha deixat mai cap?
- Fa anys sí, però ara fa temps que no.
- Doncs em caldran moltes hores per posar-te al dia, perquè veig que no saps res.
- Això no és cert, sé moltes coses, i no em crec aquestes que em dius.
- Quines?
- Que hi ha democràcia... que no manen els mateixos de sempre.
- Doncs sí... una democràcia, plena i estable.
- Estable? Com no sigui el de les ovelles, o el de les someres!
- Que sí, home! Si t'haguessin deixat més diaris, o haguessin parlat amb tu, ho sabries.
- És que m'estranya, m'estranya molt.
- No em creus?
- No. És que mira que cada dia em llegeixo tots els diaris digitals!
- Què dius?
- Sí, el VilaWeb, El Nacional, El Món, el Més... com es diu aquell altre...? Nació Digital... i a mi no em sembla que sigui així...

- Perdona, et dec haver sentit malament. Els digitals, dius?
- Quan en vaig fer 95 la gent de la Febró em va regalar un telèfon mòbil, que en diuen. Me'l van deixar sobre una roca, i em va molt bé per comunicar-m'hi. Es veu que pateixen per mi. Cada tarda el deixo sota un pi que ells ja saben i me'l tornen al cap d'un parell d'hores perquè el tingui carregat de nit. No ens truquem, per si de cas, però hem fet un grup de WhatsApp. Per això fa anys que no llegeixo cap diari ni em comunico amb notes.
- Però...
- No ho sé, potser és que no hi ha bona cobertura, o el wi-fi no acaba de funcionar bé, però el cas és que totes aquestes notícies que tu em dones ara no són les que jo hi veig. Potser és que m'han punxat el mòbil i m'espien!
- Però, però...
- Saps, crec em deixaré caure un dia per la Febró, a la plaça, a veure què en diuen de tot això... Potser els hauria de demanar que em portin un I-phone d'aquests d'ara, a veure si afina una mica més amb les notícies.
- Un I-phone?
- Quin és l'últim model, el 12?
- El 13, em sembla... Però no estic al dia, d'aquestes coses.
- El 13, ja? Com passa el temps! Vols un altre tragueta de vi?
- El necessito!
- Salut!

Carles Marquès

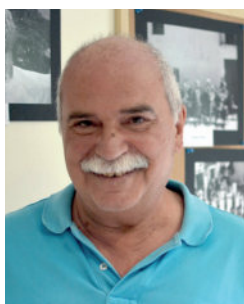
Imatge de la Mare de Déu procedent de la Mussara que es conserva al Salvador Vila-seca. A la dreta, la Mussara cap a l'any XXXXX

Patrimoni històric de la Mussara-Vilaplana

Escrit extret del grup d'Arqueologia del Centre de Lectura de Reus

L'Església de la Mussara

Ja parla d'«ecclesiam de Al-mocara» la Bulla Celestini III *pro confirmatis privilegiis et possessionibus ecclesiae Tarraconensis* an. MCXCIV (Jaime Villanueva. Viaje literario a las iglesias de España, Vol IXI, pag 301). Entre l'any 1303 i el 1318 sabem que hi havia «Rectoribus... de almuçara» (Registre, f. 34v i 22v) i un *Registrum Vicariatus* del 1417-1422 esmenta un «Johannis de morello prior...loci de almuçara» (f.18r, AHA). Sembla que hi havia hagut una primitiva església romànica de la mateixa època que la de Siurana de la que no en queda cap vestigi. S'endevinen restes d'un temple gòtic que havia tingut l'entrada pel cementiri (l'arcada de la porta encara es pot veure). Damunt les seves ruïnes fou muntat l'edifici actual, engrandit l'any 1859, amb la nova porta allà on es conserva, i fou bastit el cam-

Recopil·lat per
Jaume Casas

panar, amb dues campanes, la grossa i la petita. Quan el poble es va anant despoblant, la petita es va esquarterar i la campana grossa es va portar al campanar de Vilaplana. Quan es va posar es va fer una festa en la que s'invità a tots els mussarencs.

L'actual església fou dedicada a Sant Salvador i segons F. Blasi i Vallespinosa (*Santuàries Marianes de la Diòcesi de Tarragona*, Reus 1993, Revista del Centre de Lectura, pag 201) s'hi con-

servava una Verge romànica, dita del Patrocini, (actualment guardada al museu Salvador Vilaseca de Reus), que data del segle XIV-XV, i està tallada en pedra policromada.

Durant la guerra civil el comitè de Reus va cremar els altars, però es van poder salvar els arxius parroquials, i abans que arribessin els reusencs, Salvador Cavallé i Abelló ("Cassoles") va treure la imatge de la verge i l'amagà al mas del Peiró amb la complicitat de l'amo, el reusenc Pere Rius i Gatell, i el

col·laborador de l'arqueòleg Salvador Vila-seca. Després traslladaren la imatge al pati de cal Cama de Vilaplana. Rius s'exilià, però la seva muller dugué la imatge al museu.

L'església era de la següent manera: Hi havia dues rengleres de bancs per als homes que formaven un corredor davant de l'altar major. Les dones seien darrere amb cadires de la seva propietat. I el jovent acostumava a anar dalt al cor. Entrant a mà dreta hi havia les fonts baptismals i l'altar de les Ànimes restaurat per mossèn Evarist Bonet, més endavant i a la dreta la capella fonda amb un confessionari per banda i al fons l'altar del Sant Crist amb la dolorosa i el sagrari amb el crist sacramentat, on hi havia una llàntia amb llum permanent. Donaves la volta i et trobaves amb l'altar de Sant Isidre (a Vilaplana es celebra festa en honor a què a la Mussara es feia per Sant Isidre, que es el 15 de maig), l'altar Major al centre, l'altar de la Mare de Déu del Roser i donant la volta de cara a la sortida hi havia l'altar de la Puríssima i unes escales que al pujar, a l'esquerra anaves al campanar i a la dreta cap al cor. Tirant recte tornaves a baixar i allí hi havia la porta de l'abadia.

El penell, (Un penell és un dispositiu generalment metàl·lic, instal·lat habitualment sobre una teulada o un lloc elevat, compost d'un element rotatiu a sobre d'un eix vertical fix que permet que es mogui segons la direcció del vent) que estava damunt del campanar, també encara es pot veure al campanar de Vilaplana.

ARXIU JAUME CASAS

Les cases

Cases vora la plaça de l'Església

Cal Gendret
Cal Pep del Pou
Cal Pere-Rafel
Ca l'Agustench

Cases dels Cinglellons

Ca l'Esteve Abandonada l'any 1952, l'últim que l'habità fou Pere Vallverdú i Cavallé.
Ca la Puça. No es recorda que hi visqués ningú.

Ca la Tiana. Igual que cala Puça

Cal Gravat. Abandonada l'any 1928, l'últim habitant fou Maria Balaña i Abelló

Cal Rafel. Abandonada l'any 1912, l'últim que l'habità fou Salvador Juanpere i Nadal.

Cal Marc. No es recorda que hi visqués ningú.

Per acabar, cal Cassoles, abandonada l'any 1942. L'últim que l'habità fou Anton Cavallé i Robert. Entre la plaça de l'Església i les cases dels Cinglellons hi havia 'ca l'Estudiant'. Abandonada l'any 1951, l'últim que l'habità fou Joan Magrané.

Altres cases

Ca l'Estudiant
Cal Pataca
Cap Piano

Altres edificis

L'Abadia
L'escola
Xalet de les Airasses

JAUME CASAS

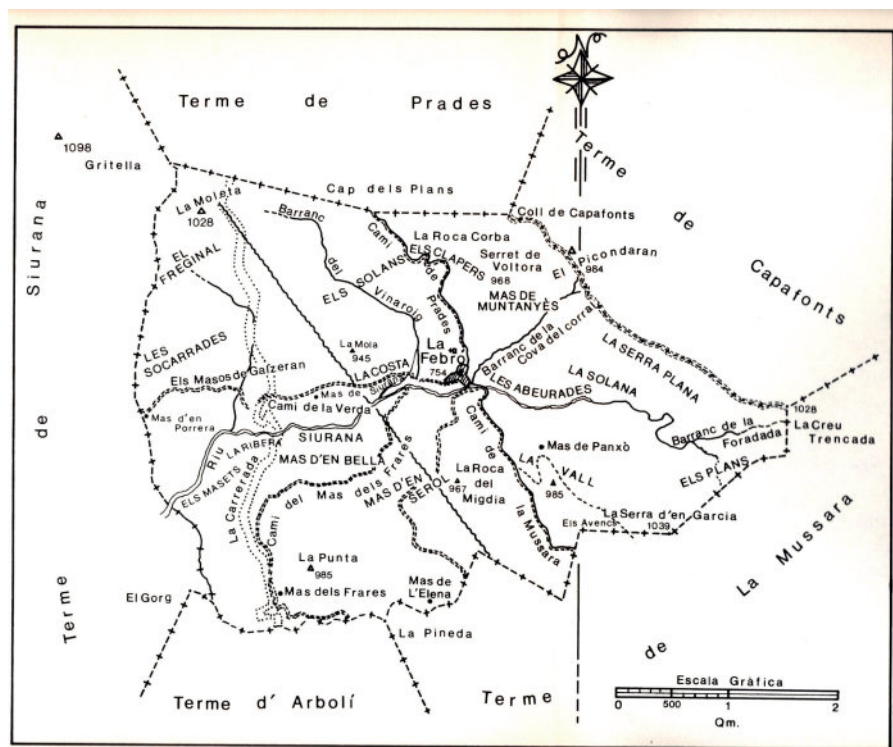

Joan Carles Santos, de l'equip de govern municipal subjectant la imatge.

Commemoració de la Setmana Santa a l'església de Sant Esteve

La imatge del Sant Crist, que es va baixar i va quedar estirat a terra des de la jornada anterior al Divendres Sant, va tornar a presidir la commemoració de la Setmana Santa a la Febró.

En aquesta ocasió, a més, ja va comptar amb la presència de Rosa M. Sánchez Cornadó, laica amb missió pastoral de les parròquies de Sant Miquel Arcàngel d'Alforja, de Sant Andreu d'Arbolí i de Sant Esteve de la Febró. La Rosa M. Sánchez substitueix en aquesta tasca a Esther Lomas, que l'any passat es va jubilar de la seva tasca d'atenció als pobles.

Els noms de lloc de la Febró l'any 1967, per Eugeni Bonet i Modest Martorell

El 1967 l'escriptor Albert Manent va elaborar una completa toponímia, un recull de noms de lloc, de la Febró. Els informants van ser Eugeni Bonet i Martorell, 'Queni', i l'alcalde Modest Martorell i Altés. Es va publicar al butlletí del 1973 de la Reial Societat Arqueològica Tarraconense. Hi figuren els noms de muntanyes, roques, coves, avencs, cingles, graus, partides i trossos de terra, plans, camins, colls, boscos, arbres i indrets singulars, cursos d'aigua, basses, fonts, molins i masos, casetes i corals, els carrers i la plaça, etc. de tot el terme, a més dels cognoms més abundants i renoms tradicionals. També hi afirma que la llengua de la Febró és «el català oriental», el del Camp de Tarragona, mentre a Siurana i Prades predomina l'occidental.

És un treball detallat i d'interès, fet per

Carles Marquès

un escriptor notable, i us n'aporto alguns exemples.

MUNTANYES: El [l'article masculí és pronunciat «lu»] Castellot, el Picorandan [el cim és al terme de Capafonts], el serret de Voltora, el Serret Redó, la Mola, la Moleta i la Serra de la Cometa.

ROQUES: el Barretet, el Cap del Lleó, el Piló de l'Eura, La Foradada, La Punta de la Pere Paueta, Roca Alta, Roca Corba, Roca de Migdia, Roca del Marsà, Roca Grossa i Roca Plana.

COVES: Balanyana, de la Fusta, la Guineu, la Palla, la Vila, de les Borres, les Núvies [al terme de Siurana, però «els febronencs la consideren com a pròpia»], del Ballador, del Barret, del Baptistó, del Burjó, del Corral, del Xaconet, dels Coloms, Ninyola, Serena, el Parany i les Balmes.

AVENCOS: el Cau de la Quica, el Desenrocat

dels Castellans, els Avencs de la Febró i els Avenquets.

COLLS: de Capafonts, dels Masos, el Coll Roig [al terme de Prades] i el Collet Blanc.

BOSCOS: del Batista, de Cal Blai, Cal Gran, de la Cisca, la Foradada, la Vila, del Benvingut, del Gatell, del Mestret, del Perdiu, del Ros, del Sord, del Tavola, del Xurvió [Manent ho transcriu així] i el Gavarrerar.

ARBRES SINGULARITZATS: l'Alzina Dolça, el Noguer del Tabola, el Perelloner del Cisterer [a Prades], els pins Bessó, de la Barbera i del Torelló, i els Rourets [pronunciat Raurets].

BASSES I BASSOTS: Bassa de la Vila, del Cementiri, del Xafel i el Bassot del Pubill.

CURSOS D'AIGUA: El riu Siurana i el de la Pineda, els barrancs de Vinaroig, l'Avellanar, la Cova del Corral, les Tallerasses i del Mas d'en Serol, els Canals, el Gorg, el Gorguet, la Rasa del Cementiri i la Rasa del Xacono.

MOLINS: el Molí de la Febró, el dels Canals i els Quatre Molins [dins del terme de Siurana, avui de Cornudella].

MASOS: d'en Fum, En Peres, En Porrera, En Sans, En Serol, En Vilar, de Casals, de M. Dusan, Panxonill, de l'Elena, l'Elenot, la Cova, la Pineda, la Verda, del Català, del Xollat, del Manso, del Muntanyès, del Panxó, del Terrer Blanc, del Xapando, dels Freres [«era el més conegut i vistent del poble. Pertanyia a l'ordre de la Cartoixa»] i la Mola [«era el Mas d'En Fum»].

Els de Galzeran surten en l'apartat dedicat al Nucli de població i els formen cinc masies: cal Bernat, cal Joaquim, cal Perdiu I, cal Perdiu II i cal Po).

CORRALS: d'En Juncosa, de Bacona, de Bernat, de la Mola, del Xurvió i del Verdú.

ELS CARRERS I LA PLAÇA: de Baix, de Prades, de l'Església [«és el de Prades»], de la Font, de la Poca Farina, del Canyaret, del Manon, el Carrer Major i la Plaça.

COGNOMS MÉS ABUNDANTS: Martorell, Oliver, Llord, Bonet.

RENOMS TRADICIONALS: Abelló, Ballador, Barones, Barret, Baptistó [pronunciat Batistó], Batllet, Blai, Cisca, Elisa, Engràcia, Frare [o Flare], Gegant, Gran, Joan de la Font, Maguinyo, Maleno, Manon, Marian, Magunto [Manent escriu Maunto, però pot ser una errada], Marsà, Merlo, Mestret, Moliner, Molinera, Negre, Panxó, Pardet, Patxó, Pep de l'Era, Pepa, Pepet, Pere de Baix, Pere Pauet, Perdiu, Pinyarret, Po, Pubill, Pubilla, Rafael [Rafel], Sort, Sulu, Tabola, Torelló, Xaconet, Xacono, Xapando i Xurvió.

N'hi ha molts més, però ocuparien massa espai. Si he comès algun error en la transcripció o en voleu saber més coses, tinc el document original a la vostra disposició.

Celebrant aniversaris

Un aniversari sempre és un bon moment per compartir-lo amb els veïns. El Josep M. Vallverdú (80) i la Paula Muñoz (75) 17 de juliol ho van celebrar al local social i la Mercè Martorell (64) va compartir pastís i una cova de cava a la plaça Major. També ho va celebrar a la plaça, en aquest cas els 82 anys, la Maria Lluïsa Prunera.

HAN ARRIBAT

Sara Coricio Martorell. Els de cal Gran ens presenten la Sara Coricio Martorell, va néixer el 12 de juliol, una nova febronca italocatalana.

Bonaventura Gavalda Vilalta.

L'Anna Vilalta i el Gerard Gavalda ens presenten el seu fill, el Bonaventura, nascut el 9 d'agost, el xiquet de cal Tabola.

ENS HAN DEIXAT

Maria Olivé Martorell.

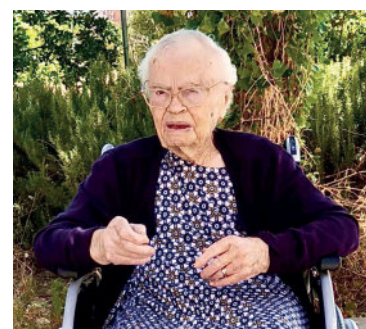
Nascuda el 9 d'octubre de 1930, la Maria ens va deixar el dia 9 de setembre del 2020, a l'edat de 89 anys.

[A causa d'una errada involuntària, l'edició de l'any 2021 de la revista L'Avenc va ometre aquesta defunció]

Victòria Rius

Besora. Nascuda el 6 d'abril de 1919, la nostra febronca degana ens va deixar el passat 12 de febrer de 2022 amb 102 anys.

El camp de futbol de la Febró va ser l'escenari de l'actuació de Pep Gimeno 'Botifarra' dins el Terror 2021.

Pep Gimeno 'Botifarra', el rescat de la tradició

Per segon any consecutiu, la Febró va quedar integrada dins la programació del festival El Terror, una iniciativa amb vocació prioratina que exemplifica l'enocultura, però a la qual no vol renunciar el bressol del Siurana.

De fet, com va explicar l'alcaldesa, Lourdes Martorell, el Siurana és el riu que dona vida al Priorat i és el riu que neix a la Febró. El 2021 va ser Pep Gimeno, 'Botifarra', artista que va estar present al poble.

El 'Botifarra' posa sobre l'escenari allò que estableix que una cultura no en sap de límits polítics i administratius. Ho va fer, a més, anant més enllà del mar, gràcies a l'acompanyament per Ahmed Touzani. La recuperació de la tradició cantada és un dels grans mèrits de Gimeno. Ser capaç de mantenir la tradició barrejant-la amb la d'altres països és un privilegi, però fer-ho com va demostrar en tot moment, amb una capacitat comuni-

cativa i una gràcia extraordinària li dona un valor afegit primordial. Que la tradició no es perdi depèn, en gran manera, que es pugui transmetre fàcilment a cada nova generació.

A la Febró, a més de comprovar com el 'Botifarra' feia de la cultura tradicional una bona diversió, aquesta es va poder acompanyar amb un tast de vins del Cellar Gritelles. Una altra cultura, la del vi, que en aquest cas provenia de Cornudella (DO Montsant).

Actuació de Roger Mas i la cobla Sant Jordi

El singular repertori del cantautor solsoní es presenta acompanyat per una de les cobles més sòlides i de major projecció del moment. La incorporació de la sonoritat de la doble canya, així com del metall ajustat, junt amb l'habitual acompanyament instrumental del cantautor, embolcallen els seus temes amb gran encert i fan possible uns aranjaments que donen com a resultat un diàleg emotiu i atractivament inusual.

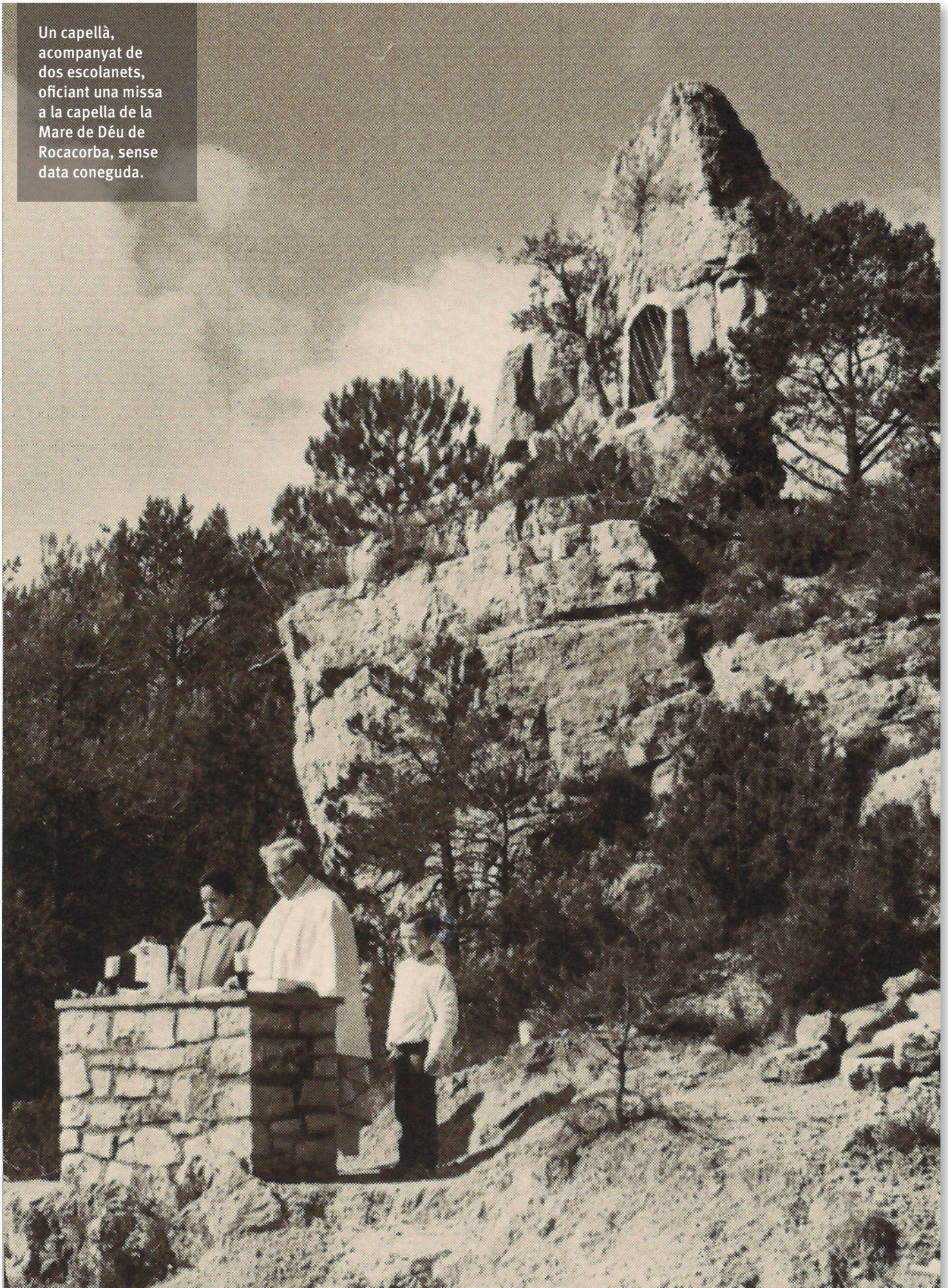
Divendres 2 de setembre a les 19 h

Camp d'Esports

La Febró

Podeu consultar tota la programació del festival a: terror.cat

Un capellà,
acompanyat de
dos escolanets,
oficiant una missa
a la capella de la
Mare de Déu de
Rocacorba, sense
data coneguda.

Libèl·lules a la Febró

Ernest Vives

Libèl·lules, rodabasses, espiadimonis... digueu-los-hi com vulgheu. La riquesa de noms vernacles és impressionant.

Els odonats són un ordre d'insectes d'aspecte curios. El dos grans ulls compostos que ocupen la major part del cap els atorguen una vista excel·lent per a la predació de mosquits i mosques. Les ales són llargues, delicades i membranoses. L'abdomen sol ésser allargat i prim amb colors lluent i virolats que van del blau al roig, passant pel verd, el negre i el groc.

Habitualment observem llur vol característic durant els mesos d'estiu, tant si passem vora l'aigua corrent o estancada però també lluny d'ella. La bellesa d'aquests insectes és gairebé efímera en el seu estat adult, atès que llur vida oscil·la entre dues setmanes i fins a dos mesos.

Els odonats d'Europa es divideixen en dos subordres. Els zigòpters són més petits i esvelts, les ales són gairebé de la mateixa mida i les pleguen damunt de l'abdomen però els ulls estan ben separats al cap.

Els anisòpters són més grans i robustos, les ales posteriors són més amples i desiguals, com que no les poden plegar resten perpendicularment al cos, i els ulls gairebé es toquen si no estan units.

Els podem observar amb freqüència si passem pel riu o els barrancs del nostre poble. Al llarg de la conca del Siurana, al riu del Gorg, al barranc del Carcaix, del Vinarroig... I també en embassaments com el pantà de Siurana o la bassa del cementiri. Els podeu observar atalaiats en brancs secs, en canyes o damunt de les pedres a prop de l'aigua, d'on surten a fer vols per capturar mosquits per retornar després al mateix punt.

Depenen en gran mesura de l'aigua perquè és on es reproduïxen i troben majorment el seu aliment. La reproducció de les libèl·lules pateix una metamorfosi completa. Ponen els ous a la superfície de l'aigua o adherits, de vegades inserits, a alguna planta, d'on sortiran les nimfes entre una i dues

setmanes més tard. Les nimfes viuran i s'alimentaran dins l'aigua i aniran madurant. La fase larvària pot durar mesos, inclús anys, segons la temperatura i l'aliment disponible. Quan la larva està preparada per transformar-se en adult, ocorre l'emergència. A la nit puja per una planta o paret de bassa fora de la superfície de l'aigua.

L'exposició a l'aire fa que les larves comencin a respirar (fins ara o feien per brànquies), i la forma adulta abandona la vella pell de larva, una cutícula anomenada exúvia. L'hemolimfa anirà corrent per la venació de les ales desplegant-les. Amb la sortida del sol s'enrigideix tot ella, batega les ales i en 24 hores més comença la seva nova vida aèria.

Degut a la major intervenció de l'home al medi aquàtic, amb la total canalització d'aigües sense deixar cabal ecològic, assecament de zones humides, desaparició d'estanys, abandonament de basses i recs rurals, les libèl·lules han anat perdent gran part dels seus hàbitats.

És per això que la seva major o menor presència dona constància de la qualitat de l'aigua, algunes espècies no tan generalistes es consideren bons bioindicadors. Al nostre terme en tenim tres: el tallanassos gros, el passabarrancs comú i l'espectre clar. Algunes altres espècies al principat es cataloguen com espècie en perill.

A Catalunya s'han catalogat 70 espècies diferents. En 13 visites que hem fet al terme de la Febró, des de juliol de 2016 al setembre de 2020, hem llistat 19 espècies d'odonats. Aquest llistat pot variar perquè el medi aquàtic es dinàmic amb avingudes com el Gloria i l'escalfament global.

On n'hem trobat més ha estat a la quadrícula de quilòmetre quadrat que engloba el poble. Comprèn el tram de riu des de davant de l'ajuntament fins la Tosca dels Escanals, però inclou també el barranc de Vinarroig per darrere la resclosa i multitud de basses des del cementiri fins a l'altra banda de la carretera. A cada hàbitat trobes el

seu corresponent odonat, però n'hi ha que tenen capacitat d'emigrar i colonitzar nous espais.

El que apareix tard o d'hora per tot arreu és l'**emperador blau**, el més gros de tots, fins a 12 cm, i que prefereix superfícies d'aigua entollada que pentina a certa alçada. El **parot blau**, en canvi, penja de la vegetació i es circumscriu a un redol definit que vigila zelosament bo i fent-hi ràpides incursions de cacera. Per ran d'aigua i vorejant les plantes es desplaça el **tremolenc polaines lívid**, d'un platejat blavós, en solitari. Si el trobeu en tàndem, espereu que es deturi i aleshores veureu com oviposita. La femella en horitzontal burxa amb el seu abdomen les tiges semi-submergides per adherir-hi la posta i alhora manté el mascle estintolat damunt del seu coll, tot vertical, en acrobàcia.

Un altre odonat que trobem arreu a les curses d'aigua fresca és el incansable **passabarrancs comú** que, malgrat la coloració contrastada negra i groc, amb prou feines es distingeix perquè patrulla molt veloçment. Amb la mateixa lliurea apareix i desapareix el **tallanassos gros** que s'insola als còdols. Crida l'atenció els garfis que culminen el seu abdomen.

En canvi, dellà de la Cova del Serena, més lent i ran d'aigua l'espectre clar escorcolla la molsa, rocs i rels del ribàs amb els què es confon. Riu avall, més enllà del Desenrocat dels Castellans apareix l'**esparver d'aigua** suspès de les rames com un cullebot d'aram verd lluent.

De punta a punta del canyís sol caval·lar la fosca **damisel·la endolada** mascle, a voltes vibrant les ales en forma d'aspa per sol·licitar l'atenció de la discreta femella que només té la punta de les ales fosca. L'**ullblau** enderiat amb els seus afers només lliscar per damunt de la superfície de l'aigua amb el seu llampant blau atzurat.

A l'altre extrem del terme, al barranc de la Foradada, entre les herbei aigualós apareix el petit candent **ferre camanegre**, i a les lleres embosquinades sentim el brunzinaire espiadimonis de fanal arrossegant a la cua una petita candela celeste.

De pixavins, que solen mullar la punta del seu abdomen roig en la superfície de l'aigua per pondre els ous, ens abunda el **pixaví nervat** sovint atalaiat damunt de les

Passabarrancs comú
(*Cordulegaster boltonii*)

Sagnador escarlata
(*Crocothemis erythraea*)

Esparver de l'aigua
(*Oxygastra curtisii*)

Ullblau
(*Erythromma lindenii*)

Tallanassos gros
(*Onychogomphus uncatus*)

Damisel·la endolada
(*Calopteryx haemorrhoidalis*)

puntes de vegetació on la seva venació roja rutila o aixeca l'abdomen com un obelisc. I més tard en l'any apareix el seu congènere **pixaví estriat** amb coloració rogenca més

apagada. Sorprenentment el 2018 vam enxampar un **pixaví de lligacama**, més amant de lleres seques i temperatures altes. No els confongueu amb el robust **sagnador escar-**

lata amb la seva resplendor roja imposant.

Animeu-vos a observar-los, mentre patrullen el seu terror o netegen d'insectes els entorns.

Per ordre de freqüència

Damisel·la endolada (*Calopteryx haemorrhoidalis*)

Passabarrancs comú (*Cordulegaster boltonii*)

Tallanassos gros (*Onychogomphus uncatus*)

Emperador blau (*Anax imperator*)

Polaines lívid (*Platycnemis latipes*)

Parot cuanegra (*Orthetrum cancellatum*)

Parot blau (*Orthetrum coerulescens*)

Pixaví nervat (*Sympetrum fonscolombii*)

Sagnador escarlata (*Crocothemis erythraea*)

Llantió iberomagribí (*Ischnura graellsii*)

Ullblau (*Erythromma lindenii*)

Donzell del gat (*Coenagrion caerulescens*)

Parot pruinós (*Orthetrum brunneum*)

Espectre clar (*Boyeria irene*)

Espiadimonís de fanal (*Aeshna cyanea*)

Esparver de l'aigua (*Oxygastra curtisii*)*

Tallanassos petit (*Onychogomphus forcipatus*)

Pixaví de lligacama (*Sympetrum sinaiticum*)*

Pixaví estriat (*Sympetrum striolatum*)

Ferrer camanegra (*Pyrrhosoma nymphula*)*

* espècie rara o de presència escassa

Bombetes del 25

Antonieta Martorell Rius

Em dic Victòria, tinc nom de reina perquè així ho va voler mon padrí, però també podria dir-me: Munda, Rosita o Lluïsa. Així ens diem quatre dones que vivim a la Febró i que aquest any de 1953 ben aviat serem mares. Però mentre esperem que arribin les nostres criatures, que d'alguna manera canviaran les nostres vides, sabem que hi haurà un altre fet que canviarà la vida de tot el poble!

Tot just comença l'estiu i a les cases hi han aparegut uns petits objectes de vidre transparent, amb forma de pera i amb una mena de cor metàl·lic, que pengen d'uns fils folrats, enramats als cabirons del sostre de les habitacions: en diuen bombetes. Van marques per la part inferior amb un número que indica la seva potència lumínica. Aquí, les que han arribat, porten marcats el 15 o el 25 i algunes, molt poques, un 40, que deuran ser per a algun lloc més especial: el menjador o la sala gran.

Als carrers, en algunes cantonades, també veig que hi han posat alguns fanals blancs, com una mena de plats, tots amb bombetes del 25, que esperen impacients poder il·luminar els carrers i treure'n la foscor de les nits, sobretot si no hi ha lluna... Però aquestes bombetes, de moment, són objectes decoratius, i potser la meua criatura encara haurà de néixer a les fosques!

Aquesta "lectra" que diuen, no acaba d'arribar i jo, quan es fa fosc, segueixo encenent els llums d'oli, també anomenats llums de ganxo, o els de "carburo" que fan una flama molt lluminosa i fan més claror; diuen que aquesta flama es produeix per la reacció entre el carbur i l'aigua i deu ser cert perquè aquests aparells tenen dos compartiments al de baix s'hi posa el carbur, una mena de pedra sorrenca de color gris, i al de dalt aigua que va caient en petites quantitats i va mullant el carbur. Així una mena de gas pudent surt per un tub metàl·lic i jo hi puc encendre una flama quan li acostó un llumí, que es manté encesa mentre els dipòsits no es buiden. La veritat és que cremen força temps.

Com que aquests llums són els que fan més claror també els prenem per sortir al carrer o per anar a buscar caragols a les vores del riu. També el foc a terra il·lumina la

cuina a l'hora de fer el sopar: per a coure el menjar no hi ha altra cosa que aquests focs de llenya. A l'hivern s'agraeix la seva llum i la seva escalfor, però a l'estiu, arribar del tros i haver d'encendre el foc per posar-hi alguna olla o cassola no em ve massa de gust tot i que no hi ha més remei si volem menjar alguna cosa cuïta.

Avui, com que fa bon dia, aniré a rentar un paner de roba a la bas-

sa del Torelló. Encara he d'anar a buscar l'aigua a la font, perquè a casa no hi ha aigua corrent, ni tampoc cap lloc adequat per rentar-hi la roba. Potser més endavant hi haurà aigua i fins i tot màquines que faran aquesta feina: en alguna ciutat gran he sentit a dir que algunes cases ja en tenen, però les coses no arriben tan aviat als pobles tan petits com aquest.

Agafaré una bona pastilla de sabó que vaig fer a casa amb el greix de la matança del porc i amb sosa comprada a cal Coder de Reus. Per sort avui no em caldrà prendre una galleda d'aigua calenta perquè no fa fred, però ja sabeu com n'és de freda l'aigua d'aquest poble, sobretot a l'hivern. De vegades fins i tot cal trencar la capa de gel que s'hi fa per a poder arribar a mullar la roba.

Mentre vaig cap allà me n'adono que els lilàs de la vora del camí tenen un munt de flors que fan aquella olor tan fina que anuncia primavera. I el roser que hi ha damunt de la bassa és ple de roses blanques que també tenen una flaire ben característica... Quan acabi d'ensabonar, fregar i esbandir la roba a les batedores, l'estendré per damunt dels arbres o a la vora d'algun marge. A la tarda, quan estigui eixuta, la vindré a buscar: la roba mullada pesa i ara ja no em convé portar massa pes.

Avui no hi ha cap més dona rentant en aquesta bassa. Rentar és una feina que només fem les dones i quan ens trobem fent la bugada, xerrant es passa millor l'estona. La bassa del Torelló és la que em queda més a prop de casa, però també hi ha dies que vaig a rentar a la del Blai o a la bassa del Tabo-la. Aquesta última és dins l'entrada de casa seva i va molt bé el dia que fa més fred.

Quan torni amb la roba ben eixuta, baixaré a l'era de cal Gran a fer una de les

feines que més m'agrada: cosir. Miraré si cal apedaçar algun llençol o els pantalons que sempre es foraden dels genolls, o recosir aquelles vores descosides, o sargir els mitjons d'anar al tros. Segur que hi trobaré tres o quatre dones més i, mentre anem fent, parlarem de les últimes novetats del poble o dels llocs del voltant que corren de boca en boca. A veure si algú sap quan s'encendran les "dixoses" bombetes!

Demà al matí, si tinc prou forces, aniré a

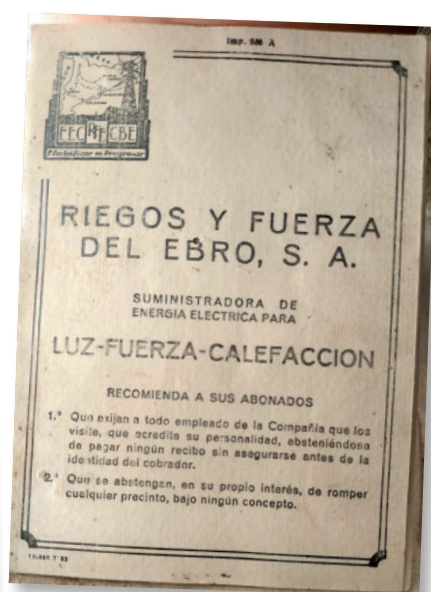

la font a buscar una ferra-
da d'aigua i fregaré el terra del menjador:
ara ja em costa agenollar-me i acotjar-me
per passar la baieta pel terra, potser serà
dels últims cops que ho podré fer abans no
neixi aquesta criatura.

...

Ha arribat el setembre i el dia 2, com cada
any, celebrem la nostra festa Major, sant Es-
teve.

La festa Major del 1953 és la primera en

què l'envelat de la plaça és ple de bom-
betes del 25 i les cases i els carrers de la
Febró són plens de llum. Una llum fràgil
que de vegades, per culpa del mal temps o
pel trencament d'algun cable poc resistent,
s'apaga uns quants dies, però que a mi em fa
pensar que el sol no s'amaga a la nit. I a la
meva filla, de només tres mesos, de vegades
li costa adormir-se mirant la bombeta encesa
que hi ha penjada al sostre del quarto. No
em puc acabar de creure que als matins, a la
ràdio que hem comprat fa unes setmanes i
que fins ara ha restat silenciosa al menjador,
hi pugui escoltar el programa de "Discos so-
licitados" de què tant havia sentit a parlar,
i que hi pugui escriure cartes per demanar
la música que més m'agrada: els valsos de
Johan Strauss.

...

Han passat els anys i l'electricitat ha can-
viat la nostra manera de viure. Aquest any
2022 la festa major serà el 27 i el 28 d'agost:
ja fa temps que la celebrem l'últim diumen-
ge d'aquest mes i ja fa molts anys que no n'hi
ha, de bombetes del 25. Ara hi ha leds, focus
i equips de so potents, tauletes i mòbils,...
Però us podeu imaginar què passaria si, per
alguna estranya raó, tornés a desaparèixer
l'electricitat? Penseu que en els més de 800
anys que la Febró existeix com a poble, (apa-
reix citat per primera vegada com a lloc ha-
bitat a la Carta de Poblament de Siurana de
l'any 1153), només en fa 69 que ens n'hem
pogut beneficiar.

*(Dedicat a totes les dones que van viure
aquests temps i que, malgrat les dificultats,
sabien gaudir amb les petites coses que els do-
nava la vida).*

Estiu de 2022

DIA DELS INNOCENTS

Un pessebre vivent per la vigília de Reis

Bon dia, febronenques i febronencs.
Necessitem voluntaris. Volem fer un
pessebre vivent la vigília de reis (el re-
presentarem pels carrers i en cas de mal
temps el representariem dins l'esglé-
sia). Després de parlar amb una colla de
veïns hem cregut oportú tirar endavant
aquesta engrescadora proposta. Pro-
posta gens fàcil degut a la poca pobla-
ció que som però amb un mínim de 15
persones ja la podríem tirar endavant.
De fet, per ser el primer any, només l'in-
terpretariem dues horetes el matí de la
vigília de reis.

Hem cregut oportú fer el pessebre
perquè dona una entitat especial al po-
ble i entre els veïns crea uns vincles i un
divertiment molt especial, almenys això
és el que ens van explicar els que or-
ganitzen el pessebre vivent de l'Espluga
de Francolí, que són amb els que vam
parlar quan buscavem assessorament
per dur-lo a terme.

També hem parlat amb la Diputa-
ció de Tarragona i ens concediran una
subvenció de cultura per a comprar tot
l'atrezzo que necessitem.

Així doncs, aneu dient a qui l'inter-
saria participar i depenent de les seves
característiques que vagi pensant amb
el personatge que voldria interpretar.

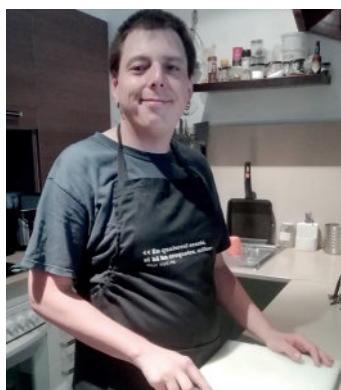
Ja tenim algú que ens ha confirmat la
seva participació. Per exemple naltrus,
com a consistori, representarem el nai-
xament:

- Joan Carles, Sant Josep
- Lourdes, la Verge Maria
- Isidro, pastor anunciador
- Anton Manel, àngel a l'arbre
- Anel, nen Jesús
- Joan Xurbió i Laura pagesos amb
la falç
- Francesc i Isabel, pastors adorant
- Colla de cal Barones, al voltant de
la foguera amb l'olla de fang

Però encara queden personatges i els
que hem anomenat es poden canviar.
Falten els reis d'orient, patges, més pas-
tors, el caganer, etcètera. Esperant que
us engresqui tant com a naltrus, espe-
rem la vostra implicació i que us afegiu
al 'Primer pessebre vivent de La Febró'.

Patata i bajoca i tomàquets fregits

Santiago Fortuny

Enguany anem a parlar d'aquelles receptes clàssiques de Ca la Claudina. D'aquelles receptes senzilles de pagès, del dia a dia. D'aquelles receptes, que agafant el bo i millor que ens dona la terra, i tractant els productes de la forma més senzilla possible en treiem el màxim gust possible. Receptes on tots els ingredients venien de la Febró, excepte l'oli, òbviament.

Anar a passar unes setmanes a l'estiu a La Febró i retrobar-se amb la família, especialment amb l'àvia, era viure el dia a dia amb l'àvia i amb els amics 'del poble'. Aquells que any rere any veus menys durant l'any, però de cara a l'estiu, a les últimes setmanes d'estiu, sempre veus i gaudeixes amb ells. Aquells que tot i veure't ben poc, saben millor que ningú com ets perquè des de ben menuts que jugueu plegats. I és que aquests retrobaments també eren creixement col·lectiu, els primers amors platònics d'estiu, la primera calada a un cigarreta d'un paquet abandonat a cal Pere, la primera cervesa oberta sense obridor, les primeres partides de cartes, que si manilles i asos per aquí i per allà, aquells estiu que erem rebels i consentits. Aquests retrobaments esperats, els de les àvies –malgrat algunes manies seves–, i els dels amics –malgrat tenir caràcters diferents construïts durant l'any– tenien vasos comunicants i eren indissolubles. Al matí futbol, a la migdia dinar de l'àvia; a la tarda piscina de l'hostal relliscosa, al vespre sopar de l'àvia, i ja de més grans, a la nit una mica de 'juerga' i al tornar, una mica de restes de la nevera de menjar de l'àvia; clar que ella no entenia com és que misteriosament a les 3 del matí menjava tomàquets fregits, de fet ho atribuïa a que estava sa, «si te gana, està sa» es deia.

Tornant a les receptes, que em perdo per les branques. Suposo que aquí d'àvies en aquells estius, ni havia tantes com cases, i d'àvies gastronòmiques encobertes ho eren totes les que els hi agradava –o per desgràcia els hi tocava– cuinar. Ara bé, suposo que algunes eren més d'innovar, tant pel que fa a les receptes com pel que fa als ingredients,

i les altres eren, a veure com ho diria, més 'carlistes' o sigui més tradicionalistes, com deia en Ramon Cargol a la Memòria dels Cargols, mítica sèrie de TV3: «així ho hem trobat i així ho deixarem». A ca la Claudina, tot i que alguna que d'altra innovació queia, érem més dels segons, tant pel que fa a les receptes com pel que fa als ingredients.

És més, moltes de les receptes del dia a dia, no parlo de les receptes dels diumenges, Festes Majors, etc; sinó les del dia a dia, tant sols miraven a l'entorn més proper i l'entorn és allò que els nostres horts i camps ens donaven, i és sobretot, el que ens podien donar a La Febró, que abans el clima era menys extrem i la mar no bullia com cassola al forn, no com ara que sembla que aviat plantarem agave per a fer tequila als Montllats. I és que, qui no ha menjat patates de la Febró tot l'any? En algunes cuines actuals de llocs molt 'xics', podria sonar avorrida i planera aquesta cuina tant poc globalitzada (malgrat que els tomàquets venen de Mèxic, per exemple), però ens agradi més o menys –no és qüestió de gustos–, poc a poc haurem de tornar més als productes que la nostra terra ens proporciona aquí al costat, i defugir de macro-cultius, empreses multinacionals de l'alimentació i productes fora de temporada, d'això se'n diu sobirania alimentària i control democràtic dels mitjans de producció, però això són figures d'un altre paner i aquest no és l'article per parlar-ne.

Les receptes que us presento són: Patata i bajoca, coneguda així a casa, però en d'altres indrets coneguda com bullit, bullit valencià, patata i mongeta tendra, verdura, ensalada de verdures. I, tomàquets fregits, però vaja, si mirem la cocció que li donava la meva àvia eren més aviat fregits/confitats i inclús, tant de moda com està ara, els podriem anomenar: cuinats a baixa temperatura.

Patata i bejoca

Jaume Fàbrega a 'El gust d'un poble', ens diu: «es tracta sens dubte –la patata i bajoca– d'un dels plats de verdura més populars

Patata i bajoca

Ingredients

Bajoques rodones de l'hort.
Patates de Prades, però plantades a La Febró.
Aigua, sal i oli.
All i oli (opcional).

Elaboració

1. Netegeu les bajoques de les puntes o fils. Peleu les patates i les tal·leu a trossos grossos.
2. Poseu una olla amb aigua i sal a escalfar. Quan arrenqui el bull, hi afegiu les patates, quan de nou bulli, afegiu-hi les bajoques.
3. Que bulli 10 minuts i llavors abaixem una mica el foc (ara hi posaríem la ceba si en posem) i deixeu-ho coure fins que la patata estigui feta.
4. Un cop feta la patata i la bajoca, ja ho podeu servir ben escorregut o com li agrada a algunes persones, amb una mica, no massa, de suc del bullit.

Tal i com ho feia la meva àvia, la cocció era segurament sobrepassada, no deixava ni molt menys que la patata és desfés, però estava tot massa cuit. Avui en dia, sabent que com més bullim una verdura, més en perdem els seus nutrients, no estaria de més cuinar-ho el just i servir, per tant, potser afegiríem les bajoques més tard i la patata quedaria feta però una mica, una mica, al dente.

a Catalunya», i no només a Catalunya sinó arreu dels Països Catalans, tot i que canviant algunes verdures i amaniments, mengem la verdura cuinada així, tant sols bullida amb aigua i sal, de Fraga a Maó i de Salses a Guardamar. A ca la Claudina, la recepta era d'allò més senzilla, amb patata de l'hort i bajoques de l'hort, i com a molt *mun* àvia hi posava una ceba –com si fos el bullit valencià– que se la menjava el meu avi. A

Tomàquets fregits

Ingredients

Tomàquets del benach fins que s'ompli una paella sense cap forat entre ells.

Oli d'oliva verge extra.

Sal.

Paciència i pràctica.

Elaboració

1. Tallem els tomàquets per la meitat.
2. Escalfem oli d'oliva en una paella, una bona quantitat d'oli, però no anem a fregir a patates.
3. Un cop calent afegim els tomàquets, sempre amb pell tocant a l'oli, això és clau, perquè si primer posem la part interna del tomàquet tocant a l'oli deixaran anar la seva aigua de vegetació i es començaran a bullir.
4. Un cop estiguin ben torrats per la pell, no cremada però sí ennegrint-se. Podem donar-los la volta delicadament, abans de girar-los seria el moment de salar-los lleugerament, després els salarem més, ja que sí els salem massa, també ens deixaran anar massa aigua.
5. Un cop girats, és el moment de seguir cuinant-los a temperatura més aviat alta perquè és segellin, però no massa estona, un cop segellats, ja podem baixar el foc i mirar de que a poc a poc és vagin caramel·litzant sense girar-los de nou ni tocar-los massa, és millor moure la paella que tocar-los, com si estiguéssim fent un pil-pil, però no seguit, de tant en tant. En aquest pas poden estar tranquil·lament 30 minuts o més, però a vegades menys.
6. Un cop fets s'apaga el foc, és salen i és deixen acabar de fer amb la calor residual, és solen servir sempre de la paella al plat.

És tot un joc de temperatures, i un assaig-error que només és pot trobar i explicar mitjançant la pràctica, és allò que deia Lenin de que «no hi ha teoria revolucionària sense pràctica i viceversa», us tocarà fer-ho a vosaltres i trobar també el vostre punt i gust. A mi personalment, m'encanta l'oli que queda a la paella, i m'encanta no tant al plat, sinó que si esteu en confiança, llesca de pa i a suc de la paella, sense vergonyes que això és suc caramel·litzat i concentrat de tomàquet i oli, un plaer. Com amb totes les receptes, innoveu. Però tot i que sé que queda genial, a mi, si en faig algun dia, no m'hi veureu posar orenga, romaní, farigola o pebre negre, però ja us dic, per a mi, la cuina és també improvisar, però, tal i com era m'un avia amb el menjar, permeteu-me amb aquesta recepta ser una mica 'carlista' cada cop que la faig i fer-la sempre igual, be sempre igual no, sempre buscant el gust que tenien els tomàquets de la meva àvia, cosa lamentablement impossible.

L'hivern i alguna vegada a l'estiu també, és feia amb col. Tant amb col com amb bajo-ca, de petits a casa, i parlant-ho amb altres febronques no érem les úniques, ens aixafàvem la verdura fins a fer una mena de puré solid i ens feien forma de muntanyeta, a nosaltres, si després teníem l'om a la planxa, ens el tallaven petitet i és barrejava a mode de trinxat de la Cerdanya, però

sense passar per la paella. Des de llavors, sempre que en menjo, aixafa la patata i la bajo-ca, no tant com abans, però l'aixafo. És sol amanir amb sal i oli d'oliva (en alguns llocs també amb vinagre/llimona), ara bé, aquí nosaltres teníem dues variants a banda d'oli i sal. La primera, menys bona però ben resultona, era fer una maionesa amb all o all i oli amb el braç elèctric. La segona, la

orgàsmica, era que la meua àvia estigués encara més generosa del que ja era dia a dia, i agafés aquell morter que pesava dos tones i amb la ma de morter, un rovell, alls i oli; fes un all i oli d'espectacle, groc de color, dens i potent que transformava un senzill plat de bullit en una delícia gourmet. Patates de la Febró. Bajoques de l'hort. Ous de l'Andrea i oli d'oliva verge, que més volies? Be, pa, pa de Prades, d'aquells xuscos de barres que semblaven bastos de les baralles del bar. I per acabar, amb la filosofia de la cuina del reaprofitament, amb el brou restant, sempre pots utilitzar-lo com a base d'una sopa, que tant sols afegint-hi algun os de pollastre o alguna llegum ja tens sopar o dinar fet.

Tomàquets fregits

Els tomàquets fregits, la delícia de les delícies, no era res més que tallar per la meitat (horitzontalment, mai per on surt la branca) les tomàquets, normalment del benach, ben madures, i fregir-les en una paella amb oli d'oliva verge. Semblava fàcil, però tot te el seu truc i aquesta recepta no n'és l'excepció, i clar, després de fer-los tantíssimes vegades, els tomàquets de *mun* àvia eren excel·lents, de fet, mai m'han sortit com a ella, tot i que ja vam parlar a la primera recepta de la revista, ara farà 4 anys, que amb el sentit del record, amb la cuina del record, no hi ha competència.

Quedava la pell molt feta, quasi negra però no cremada, els tomàquets cuits, és desfeien a la boca però eren sencers tot i que aixafadets, fets per dins, no eren crus, fets per fora, en definitiva estaven perfectes (pel meu gust?). I l'oli de la paella, l'oli, fruit de la caramel·lització dels sucres dels tomàquets, fruit, sense que *mun* àvia ho sabés, de portar la reacció de maillard (busqueu, busqueu a Internet) a l'extrem, fruit de la combinació del fregit a foc fort amb la cocció a baixa temperatura (allò de deixar els tomàquets a foc fluix i estendre una rentadora), aquell oli, era el meu caviar de petit i una mica d'ara. Sucar en aquest oli un pa bo, encara era, i és, de les meves delícies culinàries preferides, és pensar-ho, ara que s'apropa la Febró i ja hi han bons tomàquets, i salivar com el gos de Pavlov.

make orelletes
not war

L'Avenc

DE LA FEBRÓ

Dipòsit legal:
T 1103-2019

ISSN:
2696-8248

Consell de Redacció:
Ajuntament de la Febró
Lourdes Martorell
Joan Carles Santos
Jaume Cases

Idea original:
Lourdes Martorell
Joan Carles Santos

Disseny i redacció:
Carles Magrané
Cristina Serret

Imprimeix:
Serra Indústria Gràfica S.L.

Portada

Imatge d'un acte infantil de la
Festa Major 2021
(Foto: Carles Magrané)

Contraportada

Muntatge visual realitzat per
Anton Manel Campos.

Edita:

AJUNTAMENT
DE LA FEBRÓ

Amb la col·laboració de:

Publicació editada amb la
col·laboració del Consell
Comarcal del Baix Camp

